

# Allt är ju lika viktigt

En översättningssociologisk studie om översättningsnormer vid granskningsfasen inom Europeiska kommissionen

Elin Svahn

Tolk- och översättarinstitutet

Masteruppsats 30 hp

Översättningsvetenskap

Masterprogram i översättningsvetenskap (180-300 hp)

Vårterminen 2011

Handledare: Birgitta Englund Dimitrova

Examinator: Cecilia Wadensjö

English title: Translational Norms in the Revision Phase at the European Commission: A Sociological Study



Stockholms  
universitet

# Allt är ju lika viktigt

En översättningssociologisk studie om översättningsnormer vid granskningsfasen inom Europeiska kommissionen

Elin Svahn

## Sammanfattning

Uppsatsen är en översättningssociologisk studie om översättningsnormer vid granskningsfasen vid Europeiska kommissionen (EK) och består av två delstudier. Den första studien är textbaserad och fokuserar på revideringar vid granskningsfasen. Materialet utgörs av fyra översättningar i tre stadier från franska till svenska från EK. Den andra delstudien består av intervjuer med två översättare vid EK. Metoden till den första delstudien är hämtad från Nordman (2009). Resultatet visar att majoriteten av revideringarna återfinns på textnivå, samt att den vanligaste normen är språkriktighet. Intervjuerna ger till viss del en annan bild av granskningsfasen. De samlingar med riktlinjer som finns tillgängliga framstår i båda delstudierna som värdefulla.

### Nyckelord

EU-översättning, översättningssociologi, översättningsnormer, institutionell översättning, översättarvetenskap, franska-svenska

## Abstract

This study is a sociological study about translational norms operating in the revision phase at the European Commission. The study is two-fold and the material consists of four translations in three stages from the Commission, and two interviews with EU translators. The method for the first part of the study is developed by Nordman (2009). The result shows that the majority of the revisions is found on a textual level, and that the most common norm is linguistic correctness. To a certain extent, the answers from the interviews shows another side of the revision phase. The guidelines appears to be useful tools for the revision.

### Key words

EU translation, translation sociology, translational norms, institutional translation, translator studies, French to Swedish

# Tackord

Jag vill börja med att tacka den svenska språkavdelningen vid Generaldirektoratet för översättning vid Europeiska kommissionen och framför allt Andreas Larsson och Maria Sandberg som gett mig tillgång till uppsatsens material. Ett särskilt tack går även till de två översättarna som ställde upp på intervjuer som på så sätt gav en mer mångfacetterad bild av översättningsprocessen. Sist men inte minst vill jag även tacka min handledare Birgitta Englund Dimitrova för stöd och hjälp under uppsatsskrivandets gång.

Elin Svahn, Stockholm, maj 2011

# Innehållsförteckning

|  |    |
|--|----|
| 1 Inledning.....   | 3  |
| 1.1 Avgränsning .....  | 3  |
| 1.2 Definitioner och klargöranden .....                      | 4  |
| 1.3 Disposition .....  | 5  |
| 2 Teoretisk bakgrund .....                                   | 5  |
| 2.1 Översättningsvetenskap .....                             | 5  |
| 2.2 Översättningssociologi .....                             | 6  |
| 2.3 Översättarvetenskap.....                                 | 8  |
| 2.4 Översättningsnormer .....                                | 10 |
| 2.4.1 Tourys översättningsnormer.....                        | 10 |
| 2.4.1.1 Tourys sekundärmaterial.....                         | 11 |
| 2.5 Institutionell översättning.....                         | 12 |
| 2.5.1 Institutionell översättning inom EU.....               | 12 |
| 2.5.1.1 EK som översättande och översatt institution.....    | 13 |
| 2.5.1.2 Uppdragsbeskrivning inom EK.....                     | 14 |
| 2.5.1.3 EU-svenska och EU-språkvård .....                    | 15 |
| 2.5.2 Institutionell översättning som forskningsobjekt ..... | 15 |
| 2.5.3 Nordmans studie om lagöversättning i Finland .....     | 17 |
| 2.6 Granskningsfasen .....                                   | 17 |
| 2.6.1 Granskningsfasen vid EK.....                           | 17 |
| 2.6.2 Granskningsfasen som forskningsobjekt.....             | 18 |
| 2.6.3 Normutsagor vid granskningsfasen.....                  | 19 |
| 2.7 Studiens placering inom forskningsfältet .....           | 20 |
| 2.7.1 Syfte och frågeställning .....                         | 21 |
| 3 Material och metoder .....                                 | 21 |
| 3.1 Delstudie 1: revideringar vid granskning .....           | 21 |
| 3.1.1 Material .....   | 21 |
| 3.1.1.1 Text 1 .....   | 22 |
| 3.1.1.2 Text 2.....  | 22 |
| 3.1.1.3 Text 3.....  | 23 |
| 3.1.1.4 Text 4.....  | 23 |
| 3.1.2 Metod.....   | 24 |
| 3.2 Delstudie 2: intervjuer .....                            | 27 |
| 3.2.1 Material .....   | 27 |
| 3.2.2 Metod.....   | 27 |
| 4 Analys och resultat .....                                  | 27 |
| 4.1 Delstudie 1: revideringar.....                           | 27 |

|   |    |
|---|----|
| 4.1.1 Materialet i det första skedet av delstudie 1 ..... | 29 |
| 4.1.2 Revideringar i MT1 .....                            | 30 |
| 4.1.2.1 Textnivån .....                                   | 31 |
| 4.1.2.2 Syntaktisk nivå .....                             | 34 |
| 4.1.2.3 Lexikal nivå .....                                | 34 |
| 4.1.2.4 Innehållslig nivå.....                            | 37 |
| 4.1.3 Revideringar i MT2 .....                            | 39 |
| 4.1.3.1 Textnivå.....                                     | 40 |
| 4.1.3.2 Lexikal nivå .....                                | 41 |
| 4.1.3.3 Innehållslig nivå.....                            | 41 |
| 4.1.4 Sammanfattning av resultatet i delstudie 1 .....    | 42 |
| 4.2 Delstudie 2: intervjuer .....                         | 43 |
| 4.2.1 Allmänt.....  | 44 |
| 4.2.2 Granskningsfasen.....                               | 44 |
| 4.2.3 Översättningsnormer och normauktoriteter .....      | 45 |
| 4.2.4 Sammanfattning av resultatet i delstudie 2 .....    | 46 |
| 5 Diskussion .....  | 47 |
| 6 Sammanfattning och avslutning .....                     | 50 |
| Referenser  |    |
| Bilagor   |    |
| Bilaga 1. Intervjufrågor                                  |    |

## Figurförteckning

|  |    |
|--|----|
| Figur 1. Huvudriktning inom översättningsforskningen och sammanknyttande begrepp (Chesterman 2007), utarbetad av Nordman (2009)..... | 7  |
| Figur 2. Holmes karta (Chesterman, 2009: 14).....  | 9  |
| Figur 3. Skiss av översättarvetenskapen (Chesterman, 2009: 19).....  | 10 |
| Figur 4. Analysmodell för den textbaserade revideringsanalysen (Nordman, 2009: 122).....   | 26 |
| Figur 5. Textmaterialets revideringar i olika steg.....  | 28 |
| Figur 6. Fördelning av huvudkategorier i MT1.....  | 30 |
| Figur 7. Normrepresentation i MT1.....   | 31 |
| Figur 8. Fördelning av underkategorier i textnivån.....  | 31 |
| Figur 9. Fördelning av underkategorier i den lexikala nivån.....   | 35 |
| Figur 10. Normrepresentation i den lexikala nivån.....   | 37 |
| Figur 11. Fördelning av underkategorier i den innehållsliga nivån.....   | 37 |
| Figur 12. Normrepresentation i den innehållsliga nivån.....  | 39 |
| Figur 13. Fördelning av huvudkategorier i MT2.....   | 39 |
| Figur 14. Normrepresentation i MT2.....  | 40 |
| Figur 15. Fördelning av huvudkategorier i det sammanlagda materialet.....  | 43 |
| Figur 16. Normrepresentation i det sammanlagda materialet.....   | 43 |

## Tabellförteckning

|  |    |
|--|----|
| Tabell 1. Materialets storlek i sidantal.....              | 22 |
| Tabell 2. Antal ord i text 1.....                          | 22 |
| Tabell 3. Antal ord i text 2.....                          | 22 |
| Tabell 4. Antal ord i text 3.....                          | 23 |
| Tabell 5. Antal ord i text 4.....                          | 23 |
| Tabell 6. Kategorier för revideringsanalysen.....          | 25 |
| Tabell 7. Texternas fördelning i ord och revideringar..... | 29 |

## Förkortningar

|  |
|--|
| DGT – Generaldirektorat för översättning (Directorate-General for Translation) |
| DTS – Deskriptiv översättningsvetenskap (Descriptive Translation Studies)      |
| EK – Europeiska kommissionen   |
| KT – Källtext  |
| MT1 – Måltext 1  |
| MT2 – Måltext 2  |
| TS – Översättningsvetenskap (Translation Studies)                              |
| TWB – Translators Workbench  |

# 1 Inledning

Ett av översättningsvetenskapens mest välkända citat är Tourys ”Translation is an activity governed by norms” (Toury, 1995: 61). Översättningsnormer har sedan dess varit i fokus i en mängd olika studier. De senaste årens utveckling av översättningssociologisk forskning med fokus på institutionell översättning tangerar ytterligare en aspekt av den sociologiska översättningsprocessen, nämligen den om översättningsnormer vid granskningsfasen. Koskinen (2008), som studerade EU-översättning, och Nordman (2009), som studerade lagöversättning i Finland, är exempel på sådan forskning. Dessa studier har varit viktiga inspirationskällor för uppsatsen.

Ett exempel på institutionell översättning är översättning inom Europeiska unionen. Trots att Sverige har varit medlem i EU i mer än femton år och där dagligen medverkar i världens mest omfattande översättningsverksamhet, har det funnits överraskande lite svensk forskning om EU-översättning. Forskningen har bland annat fokuserat på översättning av pressmeddelanden (Lindholm 2007) och klarspråkskampanjen (Ekerot, 2000; Ehrenberg-Sundin, 2000; Holgersson, under arbete).

Inom de svenska enheterna vid Europeiska unionens översättande institutioner har vissa riktlinjer utarbetats med hänsyn till olika sorters texttyper. Dessa riktlinjer fastställer hur de svenska måltexterna bör formuleras ur en rad olika perspektiv och bidrar på det sättet till att ett normativt beteende fastslås.

Uppsatsens syfte är att undersöka vilka normer som styr granskningsfasen genom att studera normrepresentationen vid granskningsfasen av översättningar från Europeiska kommissionen (EK) med utgångspunkt i de samlingsriktlinjer som finns tillgängliga. Uppsatsen består av två delstudier. Den första delstudien undersöker revideringarnas normrepresentation med utgångspunkt i Nordmans (2009) textförankrade modell. Primärmaterial utgörs av fyra texter i tre olika stadier inklusive granskarnas revideringar. Den andra delstudien består av två intervjuer med två översättare inom EK.

Förhoppningen är att genom denna kombinerade studie kunna bidra till att utvidga det översättningssociologiska forskningsfältet, speciellt vid institutionell översättning. Forskningsfrågorna presenteras närmare i 2.7.1.

## 1.1 Avgränsning

På grund av uppsatsens begränsade omfång har en rad avgränsningar varit tvungna att göras. För det första fokuserar uppsatsen framför allt på granskningar av måltexter. I och med detta faller källtextens tillkomst, vilket Koskinen (2008) studerar, utanför uppsatsens område trots att det hade varit ett intressant perspektiv på institutionell textproduktion.

Ytterligare en avgränsning är att den föreliggande uppsatsen enbart tittar på granskningsrutiner vid EK. En interinstitutionell studie som innefattade de andra översättande EU-institutionerna hade kunnat ge en mer komplett bild av EU-översättning och -granskning och dessutom motsvara Nordmans studie bättre. På grund av att det hade tagit lång tid att sätta sig in i de andra institutionernas rutiner vid granskning samt att det hade gett ett alltför omfattande material, är inte detta något som kommer att förekomma i uppsatsen.

Översättningsverktyg, och framför allt CAT-verktyg<sup>1</sup>, förekommer i hög grad inom EU-översättning. Denna parameter kommer emellertid inte att ingå i uppsatsen i så hög grad, då det skulle ha krävt tillgång till nämnda översättningsprogram.

Trots att uppsatsens huvudinriktning rör översättningsnormer och granskningsfasen kommer kvalitetsaspekten endast att beröras indirekt. Även om det ligger i granskningens natur, i och med att en revidering består av ett enligt granskaren bättre förslag, kommer uppsatsen fokusera på normer ur ett översättningssociologiskt perspektiv. Det är följaktligen de bakomliggande mekanismerna till de olika revideringarna som är intressanta och inte måltextens eller revideringarnas kvalitet i sig.

Eftersom min utbildning har en fransk inriktning utgör uppsatsens material översättningar från franska, trots att majoriteten av kommissionens texter är översatta från engelska. Två möjliga vidareutvecklingar skulle kunna vara en liknande studie med fokus på engelska som källspråk alternativt en komparativ studie med fokus på källspråkens olika språkfamiljers eventuella påverkan på måltexter och revideringar.

## 1.2 Definitioner och klargöranden

I ett försök att undvika begreppsförvirring redovisas här vad som åsyftas med vissa centrala begrepp.

För att verka för att det svenska språket ska kunna användas inom denna typ av uppsats, kommer en mer eller mindre etablerad svensk term att användas i de fall då den ursprungliga termen kommer från ett annat språk. Den svenska termen kommer att användas i den löpande texten, medan den ursprungliga termen på det aktuella språket återfinns i en fotnot. Denna lösning syftar dessutom till att ge uppsatsen ett enhetligt formspråk. Av dessa anledningar ersätts exempelvis även ordet *brief* av *uppdragsbeskrivning*, trots att *brief* används av svensktalande översättningsforskare som exempelvis Nordman (2009).

Genomgripande genom uppsatsen används termen *revideringar*, istället för exempelvis *ändringar* eller *granskningar*. Med termen *revidering* menas i uppsatsen, liksom i Nordmans studie (2009: 117): ”de korrigeringar och ändringar som en granskare gör i en översättning då han eller hon granskar översättningen.” De exempel på revideringar som ges i uppsatsen benämns ibland som *segment*. Med ett segment ska i dessa fall förstås som den minsta möjliga textmängd som krävs för att illustrera revideringen i fråga i sin kontext. Ett segment är med andra ord inte nödvändigtvis en hel mening. Termen *granskare* kommer att användas för att markera att personen i fråga granskar en översättning, trots att han eller hon i själva verket är översättare också. En granskare är således enbart en funktion inom den institutionella översättningsprocessen och inte en faktisk arbetstitel.

En av Tourys normer kallas på engelska för ”preliminary norms”. På svenska har dessa normer kallats för både *preliminära normer* och *urvalsnormer* (Lindqvist, 2002; Nordman, 2009). I denna uppsats kommer begreppet *urvalsnormer* att användas, då det har befunnits förklara funktion hos typen av normer, dvs. att styra urvalet av vad som översätts till ett visst språk på ett visst sätt under en viss tid, på ett klarare sätt.

Eftersom uppsatsen positionerar sig inom det översättningssociologiska fältet kommer *översättningsprocess* att användas för vad Toury (1995) kallar ”the translation event”, dvs. allt som händer från att uppdragsgivaren formulerar en uppdragsbeskrivning till att den färdiga översättningen publiceras. Översättningsprocess som i ”the act of translation”, dvs. det som händer under den tid då

---

<sup>1</sup> Computer-Aided Translation.



översättaren faktiskt översätter, förekommer inte i så hög grad i uppsatsen. På grund av denna översättningssociologiska tolkning av översättningsprocessen kommer även *granskningsfasen* premieras framför *granskningsprocessen*, som exempelvis Nordman (2009) använder. Anledningen till detta är att granskningsfasen ska ses som ett led inom översättningsprocessen, och inte som en fristående process.

## 1.3 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i sex kapitel. I kapitel 2 redogörs för den teoretiska bakgrund som uppsatsen vilar på och i kapitel 3 presenteras de två delstudiernas material och metoder. I kapitel 4 följer en presentation av delstudiernas respektive resultat och i kapitel 5 diskuteras resultaten. Uppsatsen avslutas med kapitel 6 som sammanfattar studien.

# 2 Teoretisk bakgrund

I det här kapitlet presenteras tidigare forskning som är relevant för uppsatsen. Kapitlet inleds med en introduktion till översättningsvetenskapen. I följande avsnitt presenteras därefter översättningssociologi (2.2) och den nya underdisciplinen översättarvetenskap (2.3). Avsnitt 2.4 redogör för forskningen om översättningsnormer, med fokus på Tourys översättningsnormer (2.4.1). I avsnitt 2.5 presenteras institutionell översättning. Avsnittet inleds med en presentation om institutionell översättning inom EU (2.5.1), institutionell översättning som forskningsobjekt (2.5.2) samt Nordmans studie om lagöversättning i Finland (2.5.3). Därefter följer ett avsnitt om granskningsfasen (2.6), som presenterar granskningsfasen vid EK (2.6.1), granskningsfasen som forskningsobjekt (2.6.2), normutsagor vid granskningsfasen (2.6.3). Kapitlet avslutas i avsnitt 2.7 med att positionera uppsatsen inom översättningsvetenskapen samt syfte och frågeställning (2.7.1).

## 2.1 Översättningsvetenskap

Översättningsvetenskap är en bred och tvärvetenskaplig disciplin, trots sin ringa ålder som vetenskapligt forskningsområde. En ingående och detaljerad inblick i forskningsfältet beskrivs av Munday (2008). En vanlig presentation av disciplinen är den karta som har utvecklats efter Holmes beskrivning av forskningsfältet (se figur 2 i 2.3). I den beskrivningen återfinns en ren och en tillämpad gren av översättningsvetenskapen. Inom den rena översättningsvetenskapen finns en teoretisk och en deskriptiv gren. Den deskriptiva översättningsvetenskapen<sup>2</sup> (DTS) innefattar produkt-, process- och funktionsorienterade studier, medan den teoretiska grenen innefattar studier som begränsas av bland annat tid, medium och texttyp. Inom den tillämpade grenen finns bland annat översättningskritik och översättningsutbildning.

Chesterman (2007; 2009) beskriver det översättningsvetenskapliga forskningsfältets utveckling ur en annan vinkel och fokuserar på fyra huvudriktningar. Han menar att det finns en textuell, kulturell, kognitiv och sociologisk inriktning. Innan jag riktar fokus på den fjärde sociologiska fasen, som översättningsvetenskapen erfar idag, följer en översiktlig genomgång av de tidigare tre faserna.

---

<sup>2</sup> *Descriptive Translation Studies*

Inom den textuella översättningsvetenskapen är det produkten, dvs. den översatta texten, som står i fokus. Ofta rör det sig om en jämförelse mellan käll- och måltext, eller mellan måltext och andra källtexter i målkulturen (Chesterman, 2007: 173). Nordman (2009: 83) menar att denna textorienterade tendens till stor del berodde på att översättningsvetenskapen traditionellt sett länge sågs som en del av språkvetenskapen, samt att många översättningsforskare från början var litteraturvetare.

Under 1980-talet utvecklades översättningsfältet genom att skifta fokus till den kulturella aspekten, vilket har kallats "the cultural turn of the 80's" (Chesterman, 2007: 173). Inom denna inriktning kontextualiserades källtextens position inom källkulturen, med exempelvis polysystemteorin (Nordman, 2009: 84). En viktig strömning var skoposteorin, vars förespråkare menar att måltextens syfte i målkulturen påverkade översättningens utformning.

Efter detta kom under 1990-talet den kognitiva fasen, där översättningsprocessen och de kognitiva processerna i översättarens huvud stod i centrum. Ett vanligt forskningsområde var att undersöka översättarnas beslutsfattande processer med hjälp av tänka högt-protokoll<sup>3</sup> (Chesterman, 2007: 173; Nordman, 2009: 84).

## 2.2 Översättningssociologi

Enligt Chesterman (2007: 173) är översättningsvetenskapens fjärde inriktning översättningssociologin. Nordman (2009: 91) resonerar om olika anledningar till att översättningssociologin har varit på framväxt under senare år. Hon menar att en bidragande orsak är att hela arbetsmarknaden för den professionella översättningen förändrades i och med att den institutionella översättningen ökade explosionsartat under några år (se även 2.5). Detta ledde i sin tur till en ökad medvetenhet om översättning inom dessa institutioner (Nordman, 2009: 91). Dessutom genomgick branschen en omvandling i och med att översättnings- och språktjänster blev alltmer teknologiserade, vilket förändrade branschen i grunden (Cronin, 2003, enligt Nordman, 2009: 91).

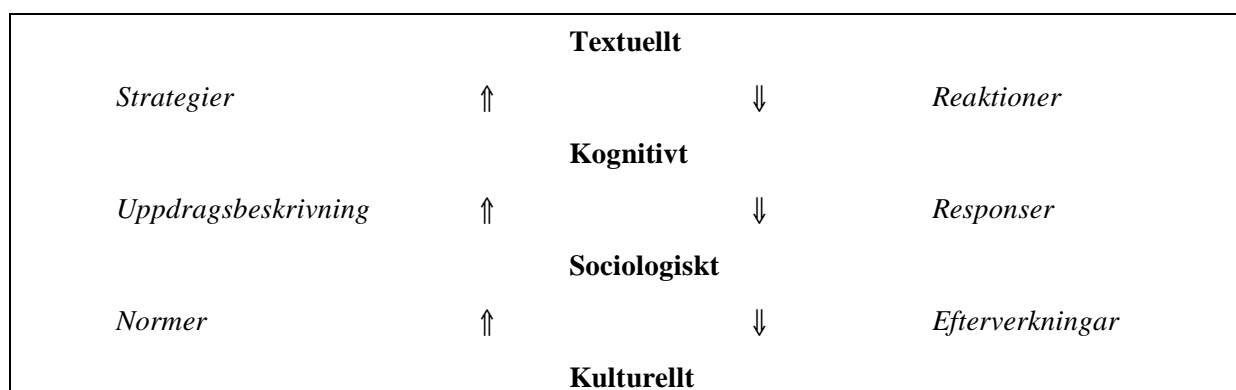
Koskinen (2008) menar att de metoder och teorier som tidigare har tillämpats på skönlitterär översättning och inom den kulturella kontexten inom DTS, inte längre är applicerbara på studier inom andra områden. För att bredda synen på översättning vände man sig således till sociologin. Bland publikationer om översättningsforskning av sociologisk karaktär under senare åren kan nämnas Ferreira Duarte, Assis Rosa och Seruya (2006), Pym, Shlesinger och Jettmarová (2006) samt Wolff och Fukari (2007).

De fyra olika riktningarna inom översättningsvetenskapen som Chesterman (2007; 2009) urskiljer kan tyckas isolerade från varandra, och Nordman (2009: 84) befarar att dessa fyra inriktningar fragmenterar översättningsdisciplinen ytterligare. Chesterman (2007: 178-179) har dock, vilket har anammats av Nordman (2009: 86)<sup>4</sup>, sammankopplat de fyra riktningarna som följer:

---

<sup>3</sup> *Think-Aloud Protocols.*

<sup>4</sup> *I fortsättningen kommer Nordmans rekonstruktion av Chestermans uppställning att anammas i uppsatsen.*



Figur 1. Huvudinriktningar inom översättningsforskningen och sammanknyttande begrepp (Chesterman 2007), utarbetad av Nordman (2009)

I figur 1 visas hur Chestermans fyra huvudinriktningar kan kopplas samman. *Normer* återfinns på det kulturella och sociologiska planet och framgår ofta genom den *uppdagsbeskrivning* som medföljer översättningen (se även 2.5.1.2).

En uppdagsbeskrivning utvecklas på det sociologiska planet och överförs därefter till det kognitiva planet när översättare och granskare arbetar med översättningen. Översättarna väljer då omedvetet eller medvetet olika *strategier* som används under översättningen utifrån uppdagsbeskrivningens utformning (jfr skoposteorin 2.1).

De olika nivåerna håller även ihop från andra hållet, eftersom översättningar även påverkar dem som läser dem. Översättarens strategier blir synliga i det textuella planet i den faktiska översättningen. Det som står i översättningen väcker *reaktioner* hos läsaren på ett kognitivt plan. På ett sociologiskt plan finns *responser*, vilket innebär tecken på översättningens effekt på individ- och gruppnivå (Chesterman, 2007: 179). Nordman (2009: 87) menar att responser kan ta sig olika uttryck, som exempelvis revideringar i översättningen. Chesterman (2007: 179) klargör att skillnaden på en reaktion och en respons är att responsen innebär vad en person gör som en följd av reaktionen. Avslutningsvis finns *efterverkningar* på det kulturella planet. Efterverkningar är resultatet av responsen. Ett exempel är när ytterligare verk av en författare översätts efter en bra recension. Ett annat exempel på efterverkningar är att existerande normer ändras.

Översättningssociologi kan således ses ur både ett horisontellt och vertikalt perspektiv och både som steg av översättningsvetenskapens utveckling samt som olika led i översättningsprocessen.

Nordman (2009: 91) anammar Chestermans (2006) tolkning av översättningssociologi:

”Översättningssociologin ser översättning som en social praktik som inbegriper utförandet av översättningsuppdrag, som kan iakttas i samband med översättandet (Tourys (1995) translation event)”. Vidare är den sociala praktiken mer eller mindre institutionaliserad och översättaren lämnar spår i översättningen i form av personliga intressen och värderingar (se även 2.5). Arbetet utförs i interaktion med andra människor och nätverk av varierande storlek bildas. Samarbete sker ofta genom att multiprofessionella team skapas, vilket innebär att personer med olika specialkunskaper och utbildning samarbetar. Personer inom ett multiprofessionellt team har ofta olika status. Översättningen regleras av ”särskilda ramar och efter särskilda riktlinjer, såsom normer eller allmänna principer” (Nordman, 2009: 91).

Chesterman (2009: 16) menar att översättningssociologin är tredelad med följande underkategorier:

- Översättningars sociologi.
- Översättares sociologi.
- Översättandets sociologi<sup>5</sup>.

Översättningars sociologi återfinns i forskning som handlar om hur översättningar har påverkat målkulturen (Nordman, 2009: 92). Vilka texter som översätts när hamnar också in under denna kategori, liksom polysystemteorin.

Översättares sociologi handlar om översättarna och har tidigare funnits inom vissa översättningshistoriska studier (Nordman, 2009: 92). Inom denna inriktning återfinns även studier som rör "the status of (different kinds of) translators in different cultures, rates of pay, working conditions, role models and the translator's habitus, professional organizations, accreditation systems, translator's networks, copyright, and so on." (Chesterman, 2009: 16). Översättarnas attityder gentemot sitt yrke, som framkommit genom exempelvis intervjuer eller förord, samt frågor om översättningsideologier och översättningsetik, placeras också inom denna inriktning (Chesterman, 2009: 16).

Det som Nordman (2009: 92) menar är nytt för idag är översättandets sociologi. Inom denna inriktning studeras hur översättning organiseras i praktiken. I detta ingår "translation practice and working procedures, quality control procedures and the revision process, co-operation in team translation, multiple drafting, relations with other agents including the client, and the like." (Chesterman, 2009: 17). Ett centralt begrepp inom översättandets sociologi är översättningsnormer (se även 2.4).

I och med detta fokus på översättare inom översättningsvetenskapen har Chesterman (2009) föreslagit en ny inriktning inom disciplinen. Den presenteras närmare i följande avsnitt.

## 2.3 Översättarvetenskap

Chesterman (2009) argumenterar för en vidareutveckling av översättningsvetenskapen i och med en gren som han vill kalla översättarvetenskap<sup>6</sup>. Han är dock medveten om att det är diskuterbart huruvida det verkligen rör sig om en egen gren inom översättningsvetenskapen eller enbart ett fokusskifte inom den existerande disciplinen (Chesterman, 2009: 14). Chesterman menar att även om de flesta studier om översättning tar hänsyn till översättarna som är involverade i översättningsprocessen, är det relativt få studier som i huvudsak fokuserar på översättarna. Dessa studier har alla kommit under senare år. En möjlig definition av översättarvetenskap vore som följer:

Translator Studies covers research which focuses primarily and explicitly on the agents involved in translation, for instance on their activities or attitudes, their interaction with their social and technical environment, or their history and influence. (Chesterman, 2009: 20)

Chesterman (2009) tar avstamp i Holmes beskrivning av översättningsvetenskapen, som överskådligt visar disciplinens olika inriktningar. Beskrivningen brukar avbildas som en karta. De avbilder av kartan som figurerar i olika böcker är dock inte Holmes egen karta, eftersom den aldrig fanns med i originalartikeln, utan rekonstruktioner gjorda av andra forskare. En av de mest kända varianterna av kartan är gjord av Toury (1995: 10). I denna variant menar Chesterman att grenen "översättningspolicy"<sup>7</sup> saknas inom den tillämpade grenen av översättningsvetenskap utifrån hur

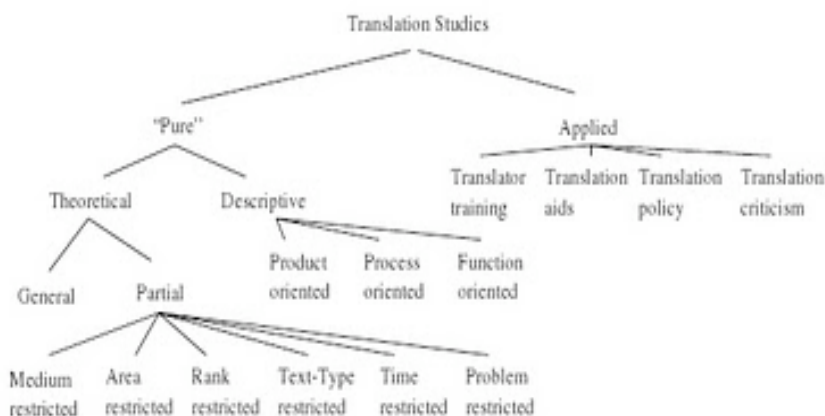
---

<sup>5</sup> *The sociology of translations, the sociology of translators and the sociology of translating.*

<sup>6</sup> *Translator Studies.*

<sup>7</sup> *Translation Policy.*

forskningsfältet beskrivs av Holmes (Chesterman, 2009: 14) . Nedan visas kartan i sin helhet såsom den avbildas av Toury efter Holmes beskrivning (1988):



Figur 2. Holmes karta (Chesterman, 2009: 14)

Holmes bild av översättningsvetenskapen som den presenteras i diverse kartor har blivit mycket omdiskuterad ur en rad olika aspekter (se Toury 1995; Pym 1998).

Chesterman går igenom kartan för att utröna vilka delar som kan ha relevans för översättarvetenskapen. Inom DTS faller produktorienterade studier bort inom ramen för översättarvetenskap, eftersom texterna utgör det huvudsakliga materialet. Däremot är både den processororienterade och den funktionsorienterade inriktningen intressanta (Chesterman 2009:16).

Med den processororienterade inriktningen menade Holmes, enligt Chesterman (2009:16), egentligen den kognitiva processen i översättarens hjärna, men att han inte diskuterar "the sociological process of the translation event". Denna del framkommer dock bitvis inom den funktionsorienterade inriktningen. Till detta föreslår Holmes översättningssociologi som en framtida forskningsinriktning, vilket av Chesterman beskrivs som "indeed a prophetic statement, in the light of the recent "sociological turn"" (Chesterman 2009:16).

Chesterman återkopplar Holmes tankar om denna eventuella översättningssociologi till sin egen tredelade uppställning (se 2.2), dvs. översättningarnas sociologi, översättarnas sociologi och översättandets sociologi. Han menar dock att Holmes endast förutspådde den första delen, översättningarnas sociologi, medan det framför allt är det två senare som är kommit att bli viktiga forskningsområden under senare år (Chesterman 2009: 16).

Inom den tillämpade grenen av Holmes karta är naturligtvis översättarutbildningar ett viktigt område för översättarvetenskap. Inom denna gren återfinns också översättningspolicy<sup>8</sup> (Chesterman, 2009: 18). Holmes menar:

The task of the translation scholar in this area is to render informed advice to others in defining the place and role of translators, translating, and translations in the society at large: such questions, for instance, as determining what works need to be translated in a given socio-cultural situation, what the social and economic position of the translator is and should be, or [...] what part translating should play in the teaching and learning of foreign languages. (Holmes, 1988/2000:190)

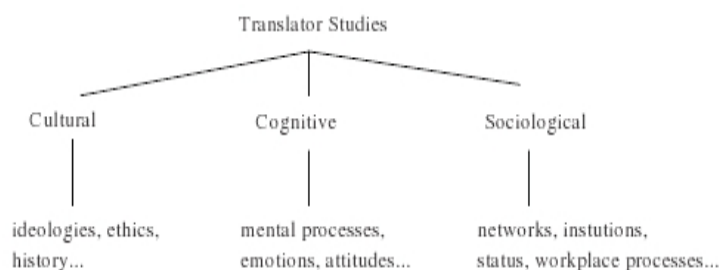
Chesterman anser dock att Holmes är lite för preskriptiv i sin beskrivning av översättningspolicies och menar i sin tur att det är möjligt att beskriva och förklara vissa institutioners översättningspolicies utan

<sup>8</sup> Translation Policy.

att fungera som en rådgivande funktion. Han nämner bland annat EU som en möjlig institution. Chestermans förslag på vad som skulle kunna ingå i studier om översättningspolicies är bland annat huruvida en översättning görs av en modermålstalare eller inte, huruvida en översättning görs in-house eller av en frilansande översättare eller vilka hjälpmedel som översättaren har tillgång till. Vidare poängterar Chesterman att många av dessa områden faller inom Holmes deskriptiva gren av översättningsvetenskapen. Han framhåller också att översättningsnormer, och i synnerhet Tourys preliminära norm (se 2.5) som uttryckligen handlar om översättningsriktlinjer, är ett centralt tema inom översättningspolicies (Chesterman, 2009: 18).

Ytterligare en av Holmes grenar inom det tillämpade forskningsområdet är översättningsverktyg. Eftersom dessa översättningsverktyg hjälper översättarna i arbetet, är också dessa en del av översättarvetenskap. Översättningskritik ingår dock inte (Chesterman 2009:18).

Chesterman avslutar sitt resonemang med att ställa översättarvetenskapen mot den översättningsvetenskapliga disciplinens fyra stora huvudinriktningar, dvs. textuell, kognitiv, sociologisk och kulturell. Den textuella inriktningen passar av naturliga skäl inte in inom översättarvetenskapen, då studier inom den inriktningen enbart fokuserar på en textuell nivå. De tre andra grenarna kan dock positioneras enligt följande:



Figur 3. Skiss av översättarvetenskap (Chesterman, 2009: 19)

I figur 3 visas de olika grenarna i av översättarvetenskapen med tillhörande centrala aspekter. En kulturell inriktning tar fasta på översättarens värderingar, ideologier och traditioner. Chesterman exemplifierar forskning inom detta område med forskning om översättarens och tolkars roll och påverkan i historien, som förmedlare av kulturell utveckling. Den kognitiva grenen handlar bland annat om mentala processer, beslutsfattande mekanismer och översättarens attityder till normer. Den sociologiska inriktningen av översättarvetenskap fokuserar på översättarens observerbara beteende, som kan ta sig uttryck både på individ-, grupp- och institutionsnivå, samt på deras yrkesstatus och arbetsprocess. Inom alla dessa tre grenar finns både teoretisk och deskriptiv samt ren och tillämpad forskning (Chesterman, 2009: 19).

## 2.4 Översättningsnormer

Inom det här avsnittet presenteras först översättningsnormer som de definieras av Toury. Därefter följer en presentation av Tourys sekundärmaterial.

### 2.4.1 Tourys översättningsnormer

Översättningsnormer har länge varit ett centralt begrepp inom översättningsvetenskapen. Toury (1995) har kommit att bli en förgrundsgestalt inom den del av DTS som är inriktad på översättningsnormer.

Både Koskinen (2008) och Nordman (2009) utgår från Tourys resonemang om normer i sina respektive verk. Toury anammar ett sociologiskt perspektiv och menar att normer är:

[...] the translation of general values or ideas shared by a community – as to what is right or wrong, adequate or inadequate – into performance instructions appropriate for and applicable to particular situations, specifying what is prescribed and forbidden as well as what is tolerated and permitted in a certain behavioural dimension [...]. (Toury, 1995: 55)

Tourys mål är att identifiera trender inom översättningsbeteende för att kunna generalisera översättarnas beslutsfattande processer. Därefter vill han återskapa de normer som har varit tongivande under översättningen för att kunna ställa upp hypoteser som kan användas inom den fortsatta forskningen av DTS. Normerna är, enligt honom, bundna till kultur, samhälle och tid (Toury, 1995: 55)

Toury skiljer på tre olika sorters normer: initiala normer, urvalsnormer och operationella normer<sup>9</sup>. Dessa typer av normer verkar i olika stadier och olika nivåer av översättningsprocessen (Toury, 1995: 56).

Den initiala normen är bunden till den individuella översättaren som anammar normer inom antingen käll- eller målkulturen (Toury, 1995: 56). Denna norm kan följaktligen ses som grunden till huruvida texten är källtext- eller måltextorienterad (Nordman, 2009: 107). Beroende på normerna och de operationer som översättaren väljer placeras översättningen någonstans på en skala mellan ”adekvat” eller ”acceptabel” (Toury, 1995:57; Nordman, 2009: 107).

Därefter följer urvalsnormer och operationella normer. Koskinen (2008: 147) förklarar förhållandet mellan dessa två sorters normer på följande sätt: ”Whereas preliminary norms concern the existence and nature of translation policy, operational norms direct the decisions made during the actual translation process”.

Urvalsnormer tar alltså fasta på faktorer som bestämmer vilka texter som översätts till ett språk i en kultur vid en viss tidpunkt, som i undergruppen ”translation policy” (Toury, 1995: 58). En annan undergrupp till urvalsnormerna är ”directness of translation”, som fokuserar på huruvida översättningen görs via ett annat språk (Toury, 1995: 58). Urvalsnormer visar således om en kultur är öppen eller stängd för översättningar från andra kulturer (Nordman, 2009: 106).

De operationella normerna består av de val som översättaren gör under själva översättningsprocessen (Toury, 1995: 58), och kan antingen ”påverka dels textens språkliga utformning (textuallinguistic norms), dels hela texten, matrisnormer (matricial norms)” (Nordman, 2009: 107).

#### **2.4.1.1 Tourys sekundärmaterial**

Toury (1995: 65) menar att normer i sig inte kan studeras, utan endast produkterna av den normstyrda aktiviteten. Han fortsätter: ”Norms are not directly observable, then, which is all the more reason why something should also be said about them in the context of an attempt to account for translational behaviour.”

Som en konsekvens av detta skiljer Toury på textuella och utomtextuella källor för att kunna rekonstruera översättningsnormer. Käll- och måltexter, samt andra översatta eller ickeöversatta texter på samma språk, utgör de textuella källorna. De utomtextuella källorna består av

[...] [s]emi-theoretical or critical formulations, such as prescriptive ‘theories’ of translation, statements made by translators, editors, publishers, and other persons involved in or connected with

---

<sup>9</sup> *Initial norms, preliminary norms and operational norms. För den svenska termen urvalsnorm, se 1.2.*

the activity, critical appraisals of individual translations, or the activity of a translator or 'school' of translators, and so forth. (Toury, 1995: 65)

De utomtextuella källorna består således både av mer teoretiska formuleringar och av uttalanden om normer. Nordman kallar den senare sorten av de utomtextuella källorna för normutsagor men poängterar att de inte i sig själva är normer. Normutsagor är beskrivande till sin natur och

visar vilken den rådande uppfattningen om normer är hos aktören, gruppen eller institutionen som ingår i arbetet med en översättning. Normutsagorna avspeglar sålunda en medvetenhet hos en individ eller grupp om vilka de existerande normerna är och vilka normer som väger tyngre än andra. Normutsagor avspeglar sålunda individens och institutionens normsyn. (Nordman, 2009: 108)

Toury (1995: 65) menar att normutsagor, till skillnad från de textuella källorna som består av primärprodukter i form av översättningar, endast utgör sekundära biprodukter med svag tillförlitlighet och enbart kan användas vid en rekonstruktion av översättningsnormer. Nordman (2009: 106) sammanfattar att de mönster som kan skönjas i en översättning tyder på de bakomliggande normerna. Dessa mönster utgörs dock inte i sig själva av normer, utan förklaras och beskrivs av normer i form av begreppslika verktyg. Således blir översättningen den primära källan för att studera normer.

Nordman vill dock, i enlighet med Pym (1998), lyfta fram normutsagorna i kombination med textuella källor för normer. Hon vänder sig emot Tourys uppfattning om att normutsagor endast utgör ett sekundärmaterial och anser att detta förminskar normutsagornas betydelse i förhållande mellan teoretiska och praktiska normer. I normutsagor anges anledningen till varför vissa mönster i en översättning återkommer, vilket Nordman menar inte kan förklaras av enbart en textuellt förankrad normanalys. Även Pym (1998) har kritiserat den normteori som har beskrivits inom DTS för att vara för textbaserad och för att följaktligen i för hög grad bortse från översättarna bakom översättningarna.

## 2.5 Institutionell översättning

I det första avsnittet behandlas institutionell översättning inom Europeiska unionen. Avsnittet inleds med en översiktlig presentation av översättning inom de översättande EU-institutionerna. Därefter presenteras Europeiska kommissionen som översättande och översatt institution. Även den uppdragsbeskrivning som hör till kommissionens översättningar presenteras. Avsnittet avslutas med en redogörelse för hur Sveriges medlemskap i unionen har påverkat det svenska språket i form av EU-svenska och EU-språkvård. Det andra avsnittet behandlar institutionell översättning som forskningsområde. Det avslutas med en presentation av Nordmans studie.

### 2.5.1 Institutionell översättning inom EU

Wagner, Bech och Martínez (2002) skriver att EU-översättning ibland misstas som en enda översättningsverksamhet, trots att det i själva verket rör sig om nio olika översättningsenheter som är knutna till antingen EU:s institutioner eller organ. Till dessa hör översättningsenheterna vid Europaparlamentet, Europeiska unionens råd, Europeiska kommissionen, Europeiska unionens domstol, Europeiska revisionsrätten, Europeiska centralbanken, Europeiska investeringsbanken samt en gemensam översättningsenhet för Regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Det översätts även vid Översättningscentrum för Europeiska unionens organ (Wagner et al, 2002: 15-23).

EU:s flerspråkighet har sin grund i unionens första fördrag, det så kallade Romfördraget, som trädde i kraft 1958. I det fördraget fastslås gemenskapens arbetsspråk samt de officiella språken, samt hur de olika språken ska användas. Personer inom gemenskapen har rätt att skriva till och få svar från



gemenskapen på sitt eget språk. Europeiska unionens officiella tidning, där de antagna EU-rättsakterna publiceras, ska utkomma på alla de officiella språken (Europeiska rådet, 1958/2007).

I dagsläget finns, parallellt med de tre arbetspråken engelska, franska och tyska, tjugofyra officiella språk. De officiella språken ska användas till kommunikation mellan EU-institutionerna och allmänheten, medan arbetspråken ska användas inom och mellan institutioner (Pariante, 2010: 56).

I och med att Lissabonfördraget trädde i kraft 2009 upphörde *Europeiska gemenskapen (EG)* att existera och ersattes av *Europeiska unionen (EU)* (EU-upplysningen, 2010). I samband med detta ändrades vissa språkliga rekommendationer. I ”Att översätta EU-rättsakter. Anvisningarna” (EK, 2009a), en av de svenska samlingarna med riktlinjer för översättning (se 2.6.3), blir

Lissabonfördragets påverkan tydligt i en anmärkning som lyder:

Genom artikel 2 i Lissabonfördraget döps EG-fördraget om till fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget)/Treaty on the Functioning of the European Union/Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne. (EK, 2009a: 19)

Ytterligare ett exempel är att *legislative act/acte législatif* ska översättas med *rättsakter*. Till detta hör kommentaren ”i Lissabonfördraget återges legislative act med lagstiftningakt och act med rättsakt” (EK, 2009a: 23).

### **2.5.1.1 EK som översättande och översatt institution**

Wagner et al (2002) ger en omfattande men lite siffermässigt daterad överblick av EK. EK föreslår nya lagar samt är EU:s verkställande utskott som verkställer beslut som har tagits av Parlamentet och Rådet. Vidare ser EK till att unionens fördrag efterlevs samt representerar unionen internationellt (Wagner et al, 2002: 17).

Inom DGT översätts nu två typer av dokument, dels EU-rättsakter som är juridiskt ekvivalenta för alla de officiella språken och dels de texter som riktar sig till alla EU-medborgare. I det senare fallet består översättningen ofta av att lokalisera texterna för mottagarna i målkulturen, som till exempel hemsidor eller pressmeddelanden (Pariante, 2010: 47).

När Sverige gick med i EU 1995 var den svenska översättningsverksamheten uppdelade i sju enheter, A-G, med väldigt specialiserade ämnesområden, som till exempel jordbruk och fiske eller skatt och tull. Av dessa sju enheter var fyra stationerade i Bryssel och tre i Luxemburg (Larsson, 2011). Generaldirektoratet för översättning (DGT<sup>10</sup>) bildades 2002 men genomgick stora omorganiseringar 2004, i samband med tio nya medlemsländer och totalt tjugo officiella språk (Pariante, 2010: 32). Även 2006 gjordes en stor omorganisering (Pariante, 2010: 42).

Ett exempel på vad omorganiseringen 2004 förde med sig för den svenska språkavdelningen var att enheterna gjordes om till tre enheter med olika ämnesområden (Larsson, 2011). Varje språkavdelning är numera uppdelad i tre enheter, förutom arbetspråken som har några fler. Inom den svenska språkavdelningen översätter enhet 1 dokument inom områdena ”law, citizenship, administration and external relations”. Områdena för enhet 2 är ”technology, research, economics and natural resources”. Enhet 3 översätter inom områdena ”culture, multilingualism, social affairs and enterprise policy”. Enhet 1 och 2 arbetar i Bryssel och enhet 3 i Luxemburg (DGT, 2011). Utöver språkavdelningarna finns också tre direktorat till inom DGT som har hand om övergripande språktjänster, resurser samt översättningsstrategier och flerspråkighet (EK, 2009d). För en organisatorisk överblick av generaldirektoratet, se DGT (2011).

---

<sup>10</sup> Directorate-general for Translation/Direction générale de la traduction.

Inom DGT finns numera även tjugotre webbenheter med runt fem översättare i varje enhet. Dessa enheter specialiserar sig på översättning av texter för internet som i högre grad behöver lokaliseras och anpassas i form och stil (Pariante, 2010: 48). Under 2009 uppgick antalet översättare inom DGT till 1413. Till detta tillkommer 99 webböversättare. Den svenska språkavdelningen inom DGT bestod av sammanlagt 83 översättare (Pariante, 2010: 60).

Inom DGT:s språkavdelningar finns också kvalitetsansvariga och språksamordnare, som arbetar med att säkra översättningarnas kvalitet och som leder interna kvalitetscirklar. De samarbetar både interinstitutionellt med de andra översättande EU-institutionerna samt med myndigheter och organ i Sverige (Lönroth, 2009: 8).

Den svenska språkavdelningens kvalitetscirkel leds av språksamordnare Maria Sandberg. Kvalitetscirkeln består av två representanter från varje enhet respektive en från webbenheten och de sitter två år åt gången. Kvalitetscirkeln träffas ungefär sex gånger per år och fokuserar på en fråga i taget som den arbetar med under det kommande året. Exempel på projekt är samlingarna med riktlinjer som har utarbetats. Kvalitetscirkeln är ett redskap för kvalitetskontroll och för ut resultatet av de olika projekten till enheterna igen. Ytterligare en aspekt är att de flesta översättarna någon gång är med i kvalitetscirkeln i och med det roterande medlemskapet, vilket också får anses ha en kompetensutvecklande verkan (Larsson, 2011).

### **2.5.1.2 Uppdragsbeskrivning inom EK**

Som redan har konstaterats (se 2.2) finns ofta uppdragsbeskrivningar till översättningar. En uppdragsbeskrivning omfattar vanligtvis grundläggande information om översättningens natur vad gäller "the source text, the skopos, the ressources, deadline, fee, etc. – all the task condition relevant to a given translation" (Chesterman, 2007: 197). Nordman (2009: 86) skriver att uppdragsbeskrivningen kan vara utformad på olika sätt: antingen kan den innehålla klara regler som ska efterföljas eller vagare rekommendationer. På samma sätt kan den normativa funktionen variera då "anvisningarna i en brief kan [...] variera i normativ styrka" (jfr 2.4.1.1) eller i praktiken vara obefintliga (Nordman, 2009: 86).

Inom EU-översättning kallas uppdragsbeskrivning för *fiche de travail*, men termen uppdragsbeskrivning kommer fortsättningsvis att användas inom uppsatsen.

Uppdragsbeskrivningarna inom EK är skrivna på både engelska och franska. Det verkar som om uppdragsbeskrivningens alla fasta titlar är på franska medan brödtexten är på engelska, men det är inte ett enhetligt mönster. På uppdragsbeskrivningen finns uppgifter om vem som har beställt översättningen, översättningens dokumentnummer och titel, till vilka målspråk den ska översättas och uppgifter om när den inkom till DGT, den faktiska deadline och den efterfrågade deadline (som inte nödvändigtvis behöver stämma överens med den faktiska deadline). Därefter finns även information om dokumentet vad gäller bland annat dokumenttyp, översättningsyp och var översättningen ska publiceras. Utöver detta finns även kontaktuppgifter till kontaktpersoner samt eventuella referenstexter. Det finns även utrymme för anmärkningar till översättaren om det är något speciellt som ska tas hänsyn till vid översättningen. Därefter finns en kortare lista med olika översättningsverktyg, som exempelvis TWB, som kan fyllas i. Längst ner på uppdragsbeskrivningen (vilket dock var bortklippt från de uppdragsbeskrivningar som ingår i uppsatsens material) finns uppgifter om vem som översätter och granskar översättningen (EK, 2010d; EK, 2010h; EK, 2010o).

Wagner et al poängterar dock att den information som ges i uppdragsbeskrivningen ibland kan vara knapphändig, vilket ofta beror på att beställarna inte kan avgöra vad som är relevant information för översättarna (Wagner et al. 2002: 69).

### 2.5.1.3 EU-svenska och EU-språkvård

I samband med att Sverige gick med i EU 1995 pågick många diskussioner som rörde den språkliga aspekten av vad medlemskapet kunde föra med sig (Ekerot, 2000a; Melander, 2000). Nordman (2009: 65) diskuterar vad som kunde ha varit orsaken till detta och kommer fram till att Sverige under fyrtio års tid har drivit ett etablerat klarspråksarbete. Syftet med klarspråksarbetet har varit att skapa tydligare och mer lättlästa texter. EU-texter har däremot visat sig vara mer svårförstådda än andra texter, med längre meningar, vänstertyngd och ett mer uppstylat språkbruk (Ehrenberg-Sundin, 2000: 145; Ekerot, 2000b).

Nyström-Höög (2010) menar att EU-översättning utmanar det svenska traditionella klarspråksarbetet i och med att en återgång till ett äldre skrivsätt har förekommit. Hon poängterar vikten av att arbeta ur ett internationellt perspektiv för att kunna påverka källtexterna (Nyström-Höög, 2010: 123). Detta är ett centralt område inom EU-språkvården, och arbetet med att försöka påverka EU:s originaldokument styrs både nationellt (Utrikesdepartementet, 2001; Justitiedepartementet, 2006) och internationellt (Publikationsbyrån, 1997/2011).

Sveriges klarspråksarbete och EU-språkvård drivs framför allt av regeringen. På hemsidan står uttryckligen att målet för EU-språkvården ska vara ”överskådliga, klara och begripliga EU-rättsakter” (Regeringen, 2011). Regeringens EU-språkvård, översättningsenheterna i Bryssel och Luxemburg i form av kvalitetscirkel och olika språkvårdsorgan i Sverige arbetar tillsammans för att förbättra kommunikationen mellan EU och allmänheten. Med detta som mål har vissa riktlinjer tagits fram, som riktar sig till översättare och granskare av vissa texttyper (se även 2.6.3).

### 2.5.2 Institutionell översättning som forskningsobjekt

Den institutionella översättningen är, som redan har konstaterats (se 2.2), på frammarsch idag. Detta är något som inte bara påverkar själva översättningen, utan även miljön i vilken översättningen skapas, vilket Nordman konstaterar:

I institutionella miljöer är inte endast de skönlitterära texterna som översätts annorlunda än vid skönlitterär översättning; hela ramen för översättningsaktiviteten skiljer sig från den skönlitterära översättningen [...]. (Nordman, 2009: 91)

Trots att institutionerna i sig är väldigt olika, menar Nordman att all institutionell översättning besitter en gemensam faktor: ”översättningarna som produceras har skapats och kontrolleras av institutionen, institutionen som ett officiellt organ ger översättningen en auktoritet och en performativ kraft” (Nordman, 2009: 96). Redan 1988 beskrev Mossop institutionell översättning som ”a missing factor in translation theory” (1988: 65) och framhöll:

Implicit in an institutional approach to translation is a certain direction for translation studies: emphasis on the *production* of translations (by institutions in particular historical conditions), rather than on their *reception* in the target culture; priority to a *sociological* focus on translation as a unique form of cultural production, rather than a *psycholinguistic* focus on the processes in the translator's mind, or a «language engineering» focus on human translation as a socially neutral language-processing technique; a *unified* theory of literary and technical-administrative translation; an attempt at *explaining* the approach taken in particular translations, rather than just *describing* translations formally using comparative grammar and stylistics; finally, attention to *non-equivalence* as well as

equivalence, in order to elucidate the notion of sameness of meaning in translation, and perhaps in language generally. (Mossop, 1988: 79)

Sedan dess har mycket hänt inom den grenen av översättningsforskningen, både tack vare Mossops eget bidrag (1990), men också genom studier av Koskinen (2008), Nordman (2009) och Pym (2006).

Nordman framhåller (2009: 93) att man i viss mån kan hävda att översättning alltid sker inom en institutionell kontext, vilket är en åsikt som hon delar med Mossop (1990: 343). Den senare menar dock att en översättare som arbetar inom en institution gör medvetna val med syftet att följa institutionens mål. Översättaren blir en förlängning av institutionen och agerar inte längre som en individ (Mossop, 1990: 345).

Koskinen (2008: 21) vänder sig dock emot dessa två ståndpunkter och får till viss del medhåll från Nordman (2009: 94). De menar för det första att översättarnas anpassningsbarhet gentemot institutionen inte nödvändigtvis är medveten. Nordman skriver att hennes utgångspunkt är att översättaren fattar omedvetna beslut, i den mening att de inte är medvetet aktiva beslut i syfte att följa institutionens målsättning, under översättningsprocessen. Det beror delvis på att dessa beslut kan grunda sig på andra aspekter än de strikt institutionella, men även på att översättaren kan ha socialiserats in i institutionens gemenskap och således inte överväger andra alternativ (Nordman, 2009: 94).

För det andra menar Koskinen och Nordman också att institutionell översättning inom Mossops institutionella kontext kan placeras i en graderad skala. Koskinen håller med om att all översättning i viss mening kan sägas vara institutionell (2008: 19), men slår fast (2008: 22) att "there is, however, no clear-cut division between institutional translation and non-institutional kinds of translations; translations can rather be placed on a continuum or a cline of increasing institutionality".

Med institutionell översättning menar Koskinen (2008: 22) den graderande skalans ena extrempunkt, dvs. att officiella institutioner använder översättningar som ett medel att kommunicera med en särskild publik. Översättningens röst är inte individuellt betingad utan institutionens. Även Nordman (2009: 94) anammar denna ståndpunkt och menar med institutionell översättning "officiella översättningar som produceras vid offentliga statliga och kommunala institutioner, internationella och supranationella organisationer, multinationella affärsdrivande företag etc." Fortsättningsvis kommer Koskinens definition att gälla för uppsatsen.

Vid den andra änden av skalan återfinns översatt litteratur som ges ut av ett förlag, eftersom förlaget inte har skrivit romanen utan enbart förmedlar den. Vidare är inte romanförfattaren en representant för förlaget, varför inte läsaren uppfattar romanen som förlängning av förlaget. Således blir slutsatsen att en översättning inte behöver definieras som institutionell enbart för att den produceras inom en institutionell kontext (Koskinen, 2008: 23; Nordman, 2009: 94).

Koskinen jämför situationen med den institutionella översättningen med det välkända citatet av John Heritage, dvs. att "institutions are talked into being". I samma anda menar hon att "in multilingual settings institutions are to a large extent translated and interpreted into being" (Koskinen, 2008: 25).

En fråga av särskild vikt angående översättare som arbetar vid en institution med institutionell översättning handlar om översättarens lojalitet. Traditionellt sett har översättarens roll inom översättningsvetenskapen ofta blivit beskriven som en länk mellan käll- och målspråk, käll- och målkultur och författaren och läsaren (Nordman, 2009: 96). Vid institutionell översättning utvidgas detta förhållande till att även innefatta institutionen. Nordman poängterar att detta inte innebär huruvida den enskilde översättaren använder sig av källtext- eller måltextorienterade

översättningsstrategier. Istället ligger fokus på hur översättaren identifierar sig och positionerar sig själv ”i förhållande till texten, textens mottagare och framför allt den institution inom vilken översättningen görs och i vars namn översättningen produceras” (Nordman 2009: 96).

I detta läge kan översättaren placeras i en konfliktsituation ifall institutionens konvention och normprioritering inte sammanfaller. Hur översättaren agerar i det läget beror på hur han eller hon ser på sin roll i översättningsprocessen – som skapare av den egna institutionens produkt eller som ett led i en större kedja av översättningsinstitutioner (Nordman, 2009: 96).

### 2.5.3 Nordmans studie om lagöversättning i Finland

Nordman (2009) studerar normer vid granskningsfasen vid lagöversättning från finska till svenska i Finland med fokus på normer och institutionell arbetsorganisering. Studien ser på granskningsfasen både ur ett process- och produktperspektiv och placerar sig inom det översättningssociologiska forskningsfältet (Nordman, 2009: 18).

Materialet består av tre reviderade versioner av åtta lagpropositioner samt enkäter med översättare och granskare. Det textuella materialet genomgår granskning vid tre institutioner: statsrådets translatorsbyrå, justitieministeriet och riksdagens svenska byrå. Som normutsaga används handboken SLAF (Nordman, 2009: 22).

Studien är tredelad. De första två delstudierna undersöker revideringar i översättningarna, men från två olika perspektiv. Den första delstudien tittar på översättningarna med fokus på revideringarnas typ, fördelning och normrepresentation medan delstudie 2 ser på hur revideringarna och normrepresentationen skiljer sig åt mellan de olika institutionerna. För kategorisering och analys av revideringarna har Nordman utvecklat en egen metod med huvudkategorier och normer (se 3.1.2). Den tredje delstudien ser till individernas syn på revideringar och har genomförts genom en enkätundersökning (Nordman, 2009: 20). Det är framför allt den första delstudien som legat till grund för den här uppsatsen, även om enkätundersökningen också i viss mån har inspirerat intervjufrågorna i uppsatsen andra delstudie (se 3.2.2).

Resultatet för delstudie 1 visar att den största andel revideringar i Nordmans material återfanns på syntaktisk och lexikal nivå, vilket hon anser vara ett väntat material då dessa nivåer utmärker sig för juridisk text. En stor del av revideringarna görs också på textnivå, medan de morfologiska och innehållsliga nivåerna innehåller betydligt lägre andel revideringar. De dominerande normerna är juridisk lämplighet, korrekt återgivning och språkriktighet (Nordman, 2009: 291).

## 2.6 Granskningsfasen

I det första avsnittet presenteras hur granskningen går till inom EK och därefter ges en överblick över granskningsfasen som forskningsobjekt inom översättningsvetenskapen. Efter det redogörs hur normutsagor används inom granskningsfasen. Avslutningsvis presenteras uppsatsens forskningsfrågor.

### 2.6.1 Granskningsfasen vid EK

Wagner et al (2002) har skrivit en översiktlig guide till EU-översättning där även granskningsfasen presenteras. Antingen ges den färdiga översättningen till en granskare eller också hamnar översättningen i en hög med granskningar där granskarna själva får välja vad de vill granska. De menar dock att det finns tillfällen då översättningarna inte granskas över huvud taget, till exempel om

översättningen enbart har gjorts för att informera om något. Vissa enheter granskar dock alla översättningar (Wagner et al, 2002: 86). De säger vidare:

There is no "reviser caste" in the EU institutions; senior staff are expected to translate as well as revise. Junior staff may be encouraged to revise and check translations produced by their more experienced colleagues, both for training and because they bring a fresh eye; they have not yet been corrupted by Europeak, so they can often improve translations intended for the general public. (Wagner et al, 2002: 87)

Numera finns det inga som arbetar in EK som enbart granskare, som Wagner et al (2002: 86) skriver om. Fram till 2004 fanns däremot titeln "första översättare/granskare" som tilldelades personer som redan hade mycket arbetslivserfarenhet innan de började arbeta inom EU. Sedan EU:s utvidgning 2004, då tjänsteföreskrifterna omarbetades, börjar alla nya översättare på lägsta nivå inom institutionen och arbetar sig uppåt (Larsson, 2011).

Inom de svenska enheterna varierar tillvägagångssättet för att välja granskare till en översättning från att översättaren själv väljer en granskare, till att enhetschefen ibland griper in. En tredje variant är att det finns en ämnesansvarig som är specialiserad på ett visst ämnesområde och som i samråd med enhetschefen utser granskare (Larsson, 2011)

Något som är viktigt att ha i åtanke angående granskningsfasen vid just EK är att det är översättaren som slutligen för in ändringarna i den slutgiltiga versionen. Undantagsvis förs revideringarna in av granskaren eller en sekreterare, om översättaren av någon anledning inte kan eller hinner. Vid en del andra översättande EU-institutioner lämnar granskaren över granskningen till en sekreterare som i sin tur för in ändringarna (Larsson, 2011).

## 2.6.2 Granskningsfasen som forskningsobjekt

I takt med att intresset för översättningssociologi och institutionell översättning har ökat, har även intresset för granskningsfasen som forskningsobjekt ökat (Nordman, 2009: 113).

Künzli (2007) har skrivit om den etiska balansgången vid granskningsfasen med fokus på granskarens lojalitetsaspekt. Han utgår från

the point of view of an actor that plays an important role in many, if not most, translation projects, but whose influence on shaping the final translation is often unmentioned because of his or her invisibility in research and theoretical discussions [...]. (Künzli, 2007<sup>11</sup>)

Han slår fast att granskarens roll som aktör inom översättningsprocessen är relativt utforskad inom översättningsvetenskapen (Künzli, 2007).

Nordman (2009: 114) konstaterar att revidering<sup>12</sup> är en viktig del av översättningsprocessens inom både den privata marknaden och inom internationella organisationer samt institutionell översättning. Det varierar huruvida granskningen görs av andra aktörer eller översättaren själv. Det senare brukar kallas för självrevidering<sup>13</sup>. Forskning tyder dock på att den största delen av granskningen görs av andra än översättaren själv (Nordman, 2009: 115).

Både Nordman (2009: 115) och Künzli (2007) skriver om den nya europeiska standarden för översättningar (CEN standarden 15038, 2006) som togs i bruk 2006. Standarden slår fast att följande ska gälla för översättningar som följer standarden:

---

<sup>11</sup> Künzli (2007) är publicerad på internet och saknar sidhänvisningar.

<sup>12</sup> Som motsvaras av vad som inom uppsatsen kallas för granskning eller granskningsfasen.

<sup>13</sup> Self-revision.

Any translation service under EN-15038 must include as a minimum, translation and review.

Translation and checking . (sic!) A translator with the appropriate competences translates the document and after finalising the initial translation, checks his/her own work.

Review. A person other than the translator reviews the translation. The standard defines review as "examining a translation for its suitability for the agreed purpose, and respect for the conventions of the domain to which it belongs and recommending corrective measures". (BS EN-15038 European Quality Standard, 2006)

Enligt standarden ska alltså översättaren själv läsa igenom översättningen som därefter dessutom ska granskas av en granskare.

Som redan har fastslagits (jfr avsnitt 1.2) menas med revideringar "de korrigeringar och ändringar som en granskare gör i en översättning då han eller hon granskar översättningen". Enligt Chestermans (2009) sammankoppling av de fyra huvudinriktningarna av översättarvetenskapen innebär revideringar en form av respons, dvs. en följd av att granskaren på något sätt har reagerat (fått en reaktion) på översättarens strategier.

Nordman (2009: 118) poängterar att styrkan i granskarens reaktion får antas vara individuell och fortsätter att "[ä]ven för lagtexter med tydliga formella riktlinjer för hur en lagöversättning ska se ut, kan vi utgå från att också granskarens subjektiva uppfattning och toleransnivå inverkar på när, hur och varför han eller hon gör en revidering." Det finns alltså en starkt subjektiv aspekt av granskning. Olika granskare kräver antagligen olika starka reaktioner för att något ska generera en revidering (Nordman, 2009: 118).

### 2.6.3 Normutsagor vid granskningsfasen

Inom institutionell översättning har, som diskuterats tidigare, ofta normerna för översättningsverksamheten fastställts i skrivregler eller handböcker. De kan innefatta generella riktlinjer för en viss genre, eller mer specifika rekommendationer om "mallar, typbrev eller etablerade principer om vilken norm som ska efterföljas då flera alternativ ges" (Nordman, 2009: 109). Detta är vad Toury kallar för utomtextuella källor för normer, och Nordman för normutsagor. Enligt Nordman uttrycker normutsagor institutionens, gruppens eller individens syn på normer och kan användas för att rekonstruera översättarnas normativa beteende (Nordman, 2009: 108).

Normutsagor i form av riktlinjer för översättning förekommer även inom stora multinationella företag, som exempelvis Google (2009) och Världsbanken (2004). Nordman (2009: 109) använder handboken SLAF som normutsaga i sin studie om översättning av lagtext i Finland.

Inom den svenska EU-översättningen finns tre skrifter med liknande funktion: "Att översätta EU-rättsakter. Anvisningarna" (Anvisningarna) (EK, 2009a), "Råd om översättning och granskning av meddelanden" (EK, 2009b) och "Råd om översättning och granskning som riktar sig till allmänheten" (EK, 2009c). De två senare har utvecklats av kommissionens kvalitetscirkel och är uppdelade i olika kategorier med exempel på meningar i olika varianter ("Istället för..." och "kan man skriva..."). Nedan följer en presentation av de olika skrifterna.

Anvisningarna (EK, 2009a) gäller för rättsakterna och är 192 sidor lång. De har utvecklats av rådets svenska språkenhet, kommissionens generaldirektorat för översättning samt Europaparlamentets översättningsenhet, i samarbete med Regeringskansliets EU-språkvård. Anvisningarna innefattar rekommendationer av mer allmän karaktär, även om den största delen består av rekommendationer som är specifika för EU-rättsakter.

”Råd om översättning och granskning av meddelanden” (EK, 2009b) består av tio sidor långa riktlinjer och gäller för ”resonerande sakprosa”. Exempel på sådan text återfinns i till exempel motiveringen eller konsekvensanalysen av en rättsakt (EK, 2009b: 2). Riktlinjerna slår fast att:

[e]n god översättning av den här sortens resonerande sakprosa bör vara **lättfattlig** och **övertygande**. Jämfört med lagtext innebär detta att textbindning och idiomatisk svenska är mycket viktigt, medan den rent formella överensstämmelsen med källtexten har underordnad betydelse (exempelvis ingen punktregel). Eftersom meddelanden förmedlar ett politiskt budskap är det också viktigt att de ger ett seriöst och vederhäftigt intryck så att läsaren får förtroende för texten. (EK, 2009b: 2, fetstil även i original)

Fenomen som riktlinjerna tar upp är bland annat att frigöra sig från måltexter, att gärna dela upp en mening i flera om det underlättar samt att använda genitiv-s och inte prepositionsuttryck. Även passiv eller aktiv form, förkortningar och överanvända ord i EU-texter diskuteras.

Den tredje samlingen med riktlinjer, ”Råd om översättning och granskning som riktar sig till allmänheten” (EK, 2009c), handlar som namnet antyder om andra sorters texter än de första två riktlinjerna. Det specificeras (EK, 2009c: 3) att de framför allt är användbara vid översättning och granskning av ”broschyrer, brev, tidningsartiklar och – inte minst – webbtexter”. Vid dessa texttyper behöver inte översättningen följa varken ord för ord eller mening för mening. Det viktigaste är att budskapet når fram till läsaren. Några aspekter som riktlinjerna fokuserar på är att fånga läsarens intresse genom rubriker och frågor, undvika EU-jargong och byta ut substantiv mot verb.

Utöver dessa tre samlingar riktlinjer finns även andra hjälpmedel som används vid översättning och granskning. Några av dessa är den interinstitutionella Publikationshandboken (Publikationsbyrån, 1997/2011), Svenska skrivregler (Språkrådet, 2008), Myndigheternas skrivregler (Regeringen, 2004a) och Svarta listan (Regeringen, 2004b).

## 2.7 Studiens placering inom forskningsfältet

Nedan följer en kort sammanfattning av tidigare avsnitt för att positionera uppsatsen inom det översättningsvetenskapliga fältet samt för att knyta samman olika centrala delar av den teoretiska bakgrunden.

Föreliggande studie kommer delvis att placeras inom den rena delen av den deskriptiva översättningsvetenskapen i den mån att den är både produkt- och processororienterad. Den processororienterade aspekten grundar sig dock på ett översättningssociologiskt perspektiv som ser processen som Tourys ”translation event”, dvs. som ser översättare och granskare som aktörer med olika roller som utför olika handlingar i den process som sträcker sig från uppdragsbeskrivningen och som slutligen leder fram till en slutprodukt.

Studien är även teoretisk begränsad av medium (institutionell översättning inom EK) och texttyp (EU-dokument). Inom den tillämpade översättningsvetenskapen kan studien även placeras in under översättningspolicy. Utöver kartan kommer uppsatsen även till viss del placera sig inom Chestermans nya underdisciplin översättarvetenskap, framför allt inom den kognitiva grenen, som ser till översättarnas attityder till normer, samt den sociologiska.

Chesterman (2007) delar upp översättningsvetenskapen i textuell, kulturell, kognitiv och sociologisk och i enlighet med den uppdelningen positionerar sig uppsatsen inom den textuella och sociologiska inriktningen. Uppsatsen utgår från att Tourys definitioner av normer. De operationella normerna som reglerar översättarnas val vid översättningen kommer vara i fokus då de också styr granskarnas val vid granskningen.



I likhet med Nordmans studie kommer textuella källor för normer (revideringarna) att studeras med utgångspunkt i normutsagor, som i fallet med svensk EU-översättning är Anvisningarna (EK, 2009a) samt ”Råd om översättning och granskning av meddelanden” (EK, 2009b) och ”Råd om översättning och granskning som riktar sig till allmänheten” (EK, 2009c). Detta sker genom en textuellt förankrad analys (delstudie 1) som kombineras med en översättningssociologisk studie i form av intervjuer med verksamma översättare och granskare för att få fram översättarnas attityder till normer och normutsagor (delstudie 2). I följande avsnitt presenteras uppsatsens frågeställning.

### 2.7.1 Syfte och frågeställning

Uppsatsens syfte är, som nämndes i inledningen, att undersöka översättningsnormer vid granskningsfasen vid EK. I ett vidare perspektiv vill uppsatsen också verka för en utveckling av det översättningssociologiska forskningsfältet.

Följande frågeställningar kommer att besvaras:

- På vilka språkliga nivåer återfinns de revideringarna som görs vid granskning av översättningar inom EK?
- Till vilka normer kan revideringarna kopplas?
- Hur positionerar sig Anvisningarna och de andra normutsagorna i det textuella materialet samt intervjuerna?

## 3 Material och metoder

Uppsatsen består av två delstudier. Den första delstudien fokuserar på översättningsnormer vid granskningsfasen med utgångspunkt i ett textuellt material från EK. Den andra delstudien består av intervjuer med två översättare vid EK.

Med dessa olika sorters material hoppas jag kunna kombinera textuella och sociologiska studier i form av kategoriseringar och intervjuer. I den fortsatta delen av uppsatsen presenteras dessa två delstudier.

### 3.1 Delstudie 1: revideringar vid granskning

Först presenteras den första delstudiens material mer övergripande, varefter följer en kort presentation av varje text. Slutligen introduceras delstudiens metod.

#### 3.1.1 Material

Granskningsmaterialet består av fyra texter som kommer från olika generaldirektorat. De generaldirektorat som finns representerade i studien är:

- Generaldirektoratet för konkurrens (COMP).
- Generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling (AGRI).
- Generaldirektoratet för hälsa och konsumentskydd (SANCO).
- Generaldirektoratet för rättvisa, frihet och säkerhet (JLS).

Två av texterna är direktiv, medan de resterande två texterna utgörs av olika sorters texttyper utformade för att fylla olika funktioner. En av texterna är en del av en hemsida och den andra är en förhandsanmälan av en koncentration som har publicerats i Europeiska unionens officiella tidning. Det

går således att konstatera att det finns en viss bredd i både texternas ursprung, omfattning, texttyp och funktion. Gemensamt för samtliga texter är dock att franska är källspråk.

I tabell 1 visas materialets fördelning i sidantal.

| Texter        | KT | MT1 | MT2 | Antal sidor |
|---------------|----|-----|-----|-------------|
| Text 1        | 1  | 1   | 1   | 3           |
| Text 2        | 19 | 18  | 18  | 55          |
| Text 3        | 4  | 4   | 2   | 10          |
| Text 4        | 1  | 1   | 1   | 3           |
| <b>Totalt</b> | 25 | 24  | 22  | 71          |

Tabell 1. Materialets storlek i sidantal.

Som visas i tabell 1 rör det sig sammanlagt om 12 stycken texter, som tillsammans utgör ett material om 71 sidor. Materialet utgörs av autentiska EU-dokument som har översatts under 2010. Dessutom tillkommen en uppdragsbeskrivning till text 1, 2 och 4. Materialet samlades ursprungligen in till kommissionens kvalitetscirkel ledd av språksamordnare Maria Sandberg.

### 3.1.1.1 Text 1

Text 1 kommer från COMP. Materialet består av sammanlagt tre texter, varav en källtext och två måltexter (EK, 2010a; EK, 2010b; EK, 2010c). De tre texterna som tillsammans utgör text 1 består av sammanlagt 730 ord, fördelade enligt tabell 2. (För en sammanfattning av texternas totala omfång, se tabell 7 i 4.1.1)

| Text   | Antal ord |
|--------|-----------|
| KT     | 267       |
| MT1    | 230       |
| MT2    | 233       |
| Totalt | 730       |

Tabell 2. Antal ord i text 1

Av uppdragsbeskrivningen (EK, 2010d) går det att utläsa att det rör sig om en översättning med kort deadline. Detta syns både på att ankomstdatum är den 11 juni 2010 och deadline är "Monday 14-jun-2010-16:00h (!)" samt att ett utropstecken inom parentes är utskrivet efter datumet. Det går dessutom att utläsa att den efterfrågade deadline var en timma tidigare "Monday 14-jun-2010 15:00h". Det står dessutom att den ska publiceras i Europeiska unionens officiella tidning, att dokumenttypen är "meddelanden och notiser som ska publiceras"<sup>14</sup> samt att översättningstypen är publicering.

### 3.1.1.2 Text 2

Text 2 har beställts från AGRI och är materialets längsta text (EK, 2010e; EK, 2010f; EK, 2010g). Texternas fördelning i ord syns i tabell 3.

| Text   | Antal ord |
|--------|-----------|
| KT     | 4091      |
| MT1    | 3732      |
| MT2    | 3738      |
| Totalt | 11561     |

Tabell 3. Antal ord i text 2

<sup>14</sup> Avis et annonces à publier

Denna text är ett direktiv. Enligt uppdragsbeskrivningen (EK, 2010h) rör det sig om en översättning med kort deadline, då texten kom in till DGT onsdagen den 23 juni 2010 och har deadline fredagen den 25 juni. Text 2 skiljer sig från de andra tre texterna i det att granskningen är gjord direkt i Word-dokumentet. Högst upp står på uppdragsbeskrivningen står även ”prioriterad” på engelska med feta bokstäver.

Av uppdragsbeskrivningen kan utläsas att texten ska publiceras i Europeiska unionens officiella tidning samt att dokumenttypen är ”förordning, direktiv”<sup>15</sup> och att översättningstypen är ”lagstiftning”<sup>16</sup>.

### 3.1.1.3 Text 3

Text 3 har beställts från SANCO och är ett direktiv.

| Text   | Antal ord |
|--------|-----------|
| KT     | 832       |
| MT1    | 707       |
| MT2    | 718       |
| Totalt | 2257      |

Tabell 4. Antal ord i text 3

I tabell 4 visas de tre texternas fördelning i ord. Även text 3 utgörs av en källtext och två måltexter (EK, 2010i; EK, 2010j; EK, 2010k).

Denna text skiljer sig från de andra tre texterna i det att den saknar uppdragsbeskrivning. Däremot står några handskrivna anteckningar på framsidan av KT. Det står till exempel ”82 % match i TWB”, vilket innebär att 82 % av texten redan fanns i översättningsminnet. För de andra texterna finns det ingen upplysning om hur många procent som redan fanns i minnet. För text 3 fanns inga uppgifter om deadline eller dylikt.

### 3.1.1.4 Text 4

Text 4 kommer från JLS. Antalet ord för text 4 (EK, 2010l; EK, 2010m; EK, 2010n) visas i tabell 5.

| Text   | Antal ord |
|--------|-----------|
| KT     | 297       |
| MT1    | 231       |
| MT2    | 187       |
| Totalt | 715       |

Tabell 5. Antal ord i text 4

Text 4 är en hemsida vilket även går att utläsas från uppdragsbeskrivningen (EK, 2010o) där dokumenttypen är markerad som hemsida och översättningstypen som Internet. Målgruppen står som offentlig.

På uppdragsbeskrivningen finns en anmärkning till översättaren:

Please see the attached Word document with instructions for the translators. 1. Please KEEP THE SAME STRUCTURE (files will be uploaded automatically) 2. Don't translate items IN RED. 3. VERY IMPORTANT PLEASE TRANSLATE THE ROLLOVER TEXT OF LINKS (right click on link and choose -Edit hyperlink- and then -Screen Tip-)! (EK, 2010o)

---

<sup>15</sup> *Réglement; Directive (sic!)*

<sup>16</sup> *Legislative*

Det bifogade worddokumentet ingår dock inte i uppsatsens material, så vad de instruktionerna innebar för översättaren förblir oklart. Vad som däremot synliggörs i anmärkningen är att översättaren skulle följa samma struktur som i källtexten, att segment i rött inte skulle översättas samt att hyperlinkarna skulle översättas (EK, 2010o).

### 3.1.2 Metod

Metoden för analysen av revideringarna är hämtad från Nordman (2009) och är utarbetad för att kategorisera och analysera revideringar vid översättning av lagtext. Hon nämner dock själv att ett möjligt framtida användningsområde är ”motsvarande översättningsprocesser t.ex. inom EU” (Nordman, 2009: 129).

Metoden är tvådelad. Den första delen består av ett allmängrammatiskt och textuellt förankrat kategoriseringssystem. Följande kategorier ingår:

- Revideringar på textnivå.
- Revideringar på syntaktisk nivå.
- Revideringar på lexikal nivå.
- Revideringar på morfologisk nivå.
- Revideringar på innehållslig nivå.

Samtliga kategorier är tagna från Nordman (Följande redogörelse för kategorier följer Nordman 2009: 120-122). Nordman poängterar att det kategorisystem som hon har utvecklat har många likheter med Englund Dimitrovass (2005), men att det har anpassats efter hennes egen studie och syfte. På samma sätt utgår denna uppsats kategorisystem från Nordmans, men har anpassats efter studiens förutsättningar. Även underkategorierna är utarbetade efter studiens egna material. Kategorisystemet presenteras närmare nedan.

*Textnivå:* Denna kategori innefattar revideringar som rör texten som helhet i form och disposition. Nordman (2009: 120) beskriver sina revideringar på textnivå som ”lagtextens uppbyggnad i rubriker, ingresser, paragrafer, moment och stycken liksom textens layout”. Detta gäller även för EU-rättsakter. Vidare för även Nordman så kallade skrivtekniska revideringar samt revideringar av typografi till denna kategori. Exempel på sådana är interpunktion och avstavning.

*Syntaktisk nivå:* De revideringar som förekommer i den syntaktiska kategorin inbegriper revideringar av nominaliseringar, substantiveringar och passivkonstruktioner. Även revideringar av ordföljd, syftning och satskonnektion ingår i denna kategori. Till detta tillkommer dessutom tillägg och strykningar av icke-innehållslig karaktär.

*Lexikal nivå:* Kategorin lexikal nivå innefattar ”termer, juridiska specialord och allmänord” (Nordman, 2009: 120). Revideringen består i ändring av ett ord till ett annat, med undantaget flerordsprepositioner som ersätter ettordspreposition. Till denna nivå har även fasta fraser förts.

*Morfologisk nivå:* Revideringar inom denna kategori behandlar substantiv, verb och adjektiv och deras bestämningar. Exempel på revideringar är tillägg eller strykningar till substantiv, tempus, numerus och species. Inom undersökningens material återfinns dock inga revideringar inom denna kategori.

*Innehållslig nivå:* Denna kategori innefattar revideringar som ”består av tillägg och strykningar som påverkar textens sakinnehåll” (Nordman, 2009: 120).

I tabell 6 nedan visas de olika kategorierna samt underkategorierna med exempel hämtat från den föreliggande studiens textmaterial.

| Kategorier                           | Underkategorier  | Exempel                                      |
|--------------------------------------|--|--|
| 1) Revideringar på textnivå          | Skiljetecken, skrivteknik, form                                    | Från: «4.<br>Till: "4.                       |
| 2) Revideringar på syntaktisk nivå   | Ordföljd, ändrad syntax  | Från: I avsnitt C ska<br>Till: Avsnitt C ska |
| 3) Revideringar på lexikal nivå      | Prepositioner, ekvivalens, ordval, standardiserade fraser, tillägg | Från: i bilaga 11<br>Till: till bilaga 11    |
| 4) Revideringar på morfologisk nivå  | -  | -  |
| 5) Revideringar på innehållslig nivå | Ekvivalens, strykning, tillägg                                     | Från: artikel 2.4<br>Till: artikel 4.2       |

Tabell 6. Kategorier för revideringsanalysen

De olika nivåerna i texten har setts som separata kategorier vid indelningen av revideringarna. Detta har lett till att två revideringar i ett segment kan förekomma inom två kategorier. Ett exempel på det är:

(1)

|           |   |
|-----------|---|
| 2:KT:4:11 | des appendices 1, 2, 5, 6, 10 et 11 de l'annexe 11                                  |
| 2:MT1:4:6 | av tilläggen 1, 2, 5, 6 och 10 i bilaga 11<br>1) <b>till</b><br>2) <b>10 och 11</b> |
| 2:MT2:4:7 | av tilläggen 1, 2, 5, 6, 10 och 11 till bilaga 11                                   |

De två revideringarna har kategoriserats som lexikal nivå inom revideringarna i MT1 (*i blev till*) respektive som innehållslig nivå inom revideringarna i MT2 (tillägget *10 och 11*).

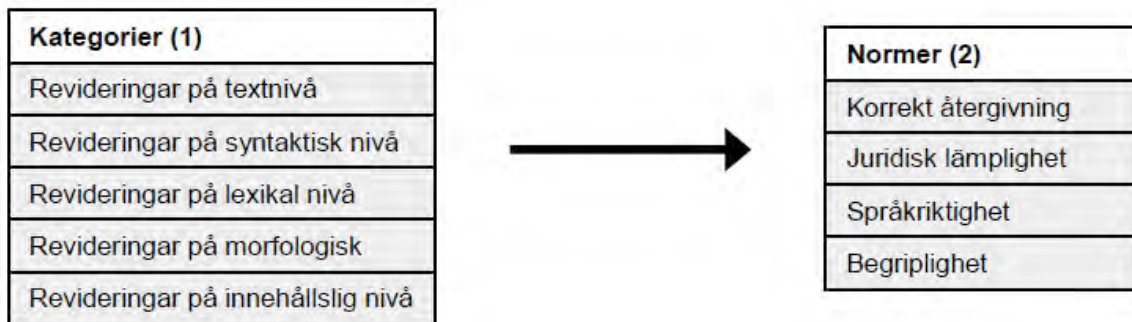
Uppdelningen av revideringar i olika kategorier utgör den första delen av metoden och syftar till att ge en deskriptiv bild av revideringarna. I den andra delen kopplas revideringarna till normer som hör samman med juridisk översättning och EU-översättning (Nordman, 2009: 122).

Nordman (2009: 126) poängterar att metodens två delar till viss del väger olika tungt. Revideringarna består av faktiska ändringar som har kunnat dokumenteras i de olika textversionerna med hjälp av grammatiska och textuella kategorier. Normerna bygger å sin sida mer på tolkning, även om mycket av denna tolkning grundas sig på olika studier i ämnet (Nordman, 2009: 126).

Revideringarnas sammankoppling med normer är också i enlighet Nordmans indelning. (Följande redogörelse för normer följer Nordman, 2009: 123-125). Detta leder till att det finns fyra sorters normer i granskningsfasen:

- Korrekt återgivning.
- Juridisk lämplighet.
- Språkriktighet.
- Begriplighet.

I figur 4 illustreras de två analysmodellerna samt studiens arbetsstadier.



Figur 4. Analysmodell för den textbaserade revideringsanalysen (Nordman, 2009: 122)

Figur 4 visar hur de fem huvudkategorierna kopplas samman med Nordmans fyra normer. Dessa fyra normer är anpassade efter Nordmans textmaterial, som utgörs av lagtext. Eftersom EU-rättsakter också innehåller många juridiska drag (EK, 2009a: 1) har det bedömts som passande att använda sig av samma normer även inom denna uppsats. Även de två texter som inte är EU-rättsakter kommer att bedömas utifrån dessa fyra normer då majoriteten av normerna har bedömts som allmängiltiga för alla texter.

Nedan följer en kort presentation av varje norm inom analysmodellen.

*Korrekt återgivning:* Detta innebär förhållandet mellan de tre textversionerna i vad gäller både innehåll samt ord och uttryck. Att korrigera översättningsfel ingår således i denna norm. Nordman poängterar att korrekt återgivning gäller för snart sagt alla översättningar men i än högre grad för juridiska texter som ska fungera som autentiska juridiska texter.

*Juridisk lämplighet:* Denna norm har till stor del som syfte att producera en juridisk ekvivalent text. Nordman (2009: 123) uttrycker att den juridiska lämpligheten i relation till lagtext som texttyp innehåller särskilda karakteristiska kännetecken som "kriterier för lagtextens formaliserade layout och textdisposition, lexikon (terminologi, etablerade ord och uttryck), hänvisningsteknik, stilistisk hänsyn, genrespecifika skrivregler och kravet på inom- och mellantextuell ekvivalens". Till denna norm hör även standardiserade formuleringar.

*Språkriktighet:* Till denna norm kopplas revideringarna till språkriktighet, med fokus på de skrivregler och rekommendationer som fastställs i samlingarna med riktlinjer. I likhet med normen korrekt återgivning kan detta sägas gälla för alla sorters översättningar.

*Begriplighet:* Denna norm återspeglar relationen mellan begriplighet i allmänhet och klarspråk i synnerhet med hänsyn till mottagaren. Även i detta fall utgår normen från rekommendationerna i samlingarna med riktlinjer. Nordman poängterar att begriplighet i vissa fall kan ligga nära normen språkriktighet, eftersom den senare normen också kan sägas påverka en texts begriplighet. Med normen begriplighet menas här revideringar som går tillbaka på rekommendationer angående begriplighet i samlingarna med riktlinjer.

När revideringar inte kan kategoriseras i någon av dessa normkategorier kommer, liksom i Nordmans studie, dessa att ses som en följd av personlig preferens. I enlighet med Toury (1995: 5) ses dessa normer som delar av en gradskala, vilket leder till att en del revideringar är svagare och mer liknar konventioner medan andra ligger närmare regellika beteendenormer.

## 3.2 Delstudie 2: intervjuer

Först presenteras delstudiens material och därefter redogörs för delstudiens metod.

### 3.2.1 Material

Den andra delstudiens material består av intervjuer med två översättare vid EK. För att garantera anonymitet kommer dessa två personer i fortsättningen kallas för Sparv och Lärka. Inga upplysningar som kan röja personernas anonymitet kommer att lämnas.

Både Sparv och Lärka har lång erfarenhet av EU-översättning från en eller flera av de översättande EU-institutionerna. Sparv har en bakgrund som lärare och har arbetat inom EK i tio års tid. När Sparv började arbeta inom EK blev Sparv det som då kallades ”första översättare/granskare”. Sparv har således granskat mycket, både sina kollegors och frilansares översättningar. Lärka har arbetat inom EK i snart tio år och arbetade innan dess inom en annan översättande EU-institution. Lärka har gått en översättarutbildning.

### 3.2.2 Metod

Intervjuerna spelades in på band och har därefter transkriberas till viss del. Intervjuernas längd uppgår till 36 minuter respektive 22 minuter. Innan intervjuerna påbörjades gavs en kort sammanfattning av metod och material från delstudie 1.

Analysen av intervjuerna är gjord utifrån en kvalitativ metod. Särskilt fokus har lagts på ytterligare belegg för vad som har framkommit i delstudie 1. Intervjufrågorna har sin utgångspunkt i en kombination av de intervjufrågor som används av Nordman (2009) och Koskinen (2008). När det har varit lämpligt har dessa frågor anpassats efter denna uppsats upplägg. Vissa frågor har även tillkommit. Se bilaga 1 för samtliga frågor.

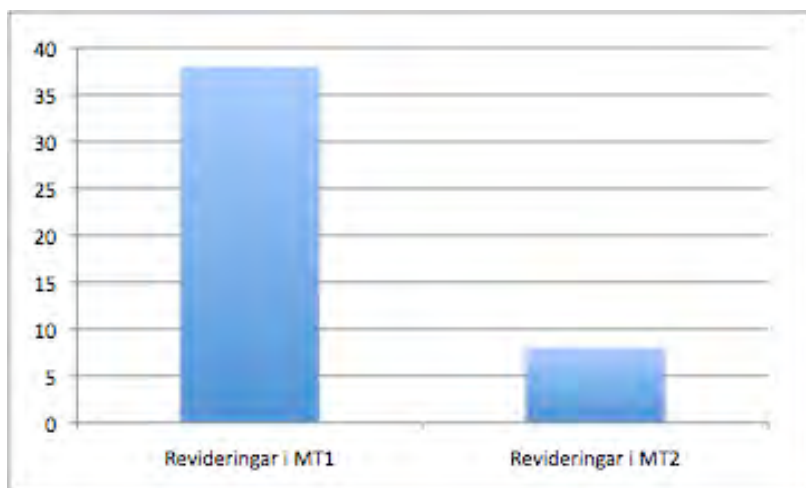
# 4 Analys och resultat

I detta kapitel presenteras analysen och resultatet från de två delstudierna. Respektive avsnitt avslutas med en sammanfattning av delstudiens resultat.

## 4.1 Delstudie 1: revideringar

Den första delstudiens material utgörs av textmaterialet som presenterades i kapitel 3.1.1. Det omfattar sammanlagt tre versioner av fyra texter, vilket motsvarar 12 texter och 71 sidor sammanlagt (se tabell 1).

Ur textmaterialet var det möjligt att identifiera att revideringarna sker i två steg; antingen i MT1 eller i MT2. Sammanlagt återfinns 46 revideringar i materialet.



Figur 5. Textmaterialets revideringar i olika steg.

I figur 5 visas materialet fördelat på de två stegen. Den största andelen revideringar återfinns i MT1. Detta innebär att granskaren har markerat revideringen i MT1, och att den i majoriteten av fallen har genomgått en revidering i MT2. Ett exempel på detta är följande:

(2)

|           |   |
|-----------|---|
| 1KT:1:12  | transport ferroviaire de marchandise                |
| 1MT1:1:12 | godstransport <del>med</del> järnvägar<br><b>på</b> |
| 1MT2:1:12 | godstransport på järnvägar                          |

I exempel 2 ovan har källtextsegmenten (som återfinns på rad 12, första sidan i källtexten i text 1), översatts till *godstransport med järnvägar* i MT1, vilket därefter har ändrats av granskaren. I MT2 står istället *godstransport på järnvägar*.

Revideringarna i MT2 är av det slag att granskaren inte har markerat en revidering i MT1 men att det ändå har förts in en revidering i MT2. Nedan följer ett exempel på detta:

(3)

|            |  |
|------------|--|
| 3:KT:2:26  | Le règlement (UE) n° 1272/2009                 |
| 3:MT1:2:25 | I förordning (EU) nr 1272/2009                 |
| 3:MT2:1:35 | I <u>kommissionens</u> förordning nr 1272/2009 |

I fallet med exempel 3 har *kommissionens* förts in i MT2 trots att det segmentet inte finns med i KT.

Dessa revideringar upptäcktes vid en parallellläsning av de olika versionerna av översättningarna. Även om de inte är revideringar såsom termen definieras av Nordman (2009: 118), eftersom hennes definition förutsätter att granskaren har fört in revideringen vilket man dock inte kan vara säker på i det här fallet, har det bedömts som viktigt att ta med dem i delstudiens material. Eftersom revideringarna i det här skedet återfanns inom alla texter utom en tyder det också på att revideringar i granskningsfasens slutskede hör till vanligheterna. De visar att granskningsfasen inte enbart sker rent textuellt på pappret, utan att det parallellt med granskningen pågår en diskussion mellan översättare och granskare. En annan möjlighet är att en del finns fler aktörer involverade, som till exempel korrekturläsare innan dokumenten publiceras. Revideringarna i MT2 tas således med i materialet för att bidra till en mer komplett bild av den institutionella arbetsgången vid granskningsfasen.



Revideringarna, deras relation till de textuella kategorierna samt normerna presenteras uppdelat i dessa två steg i avsnitt 4.1.2-4.1.3. Inom varje sorts revidering finns även underkategorier med vissa gemensamma drag. Även dessa presenteras nedan. Avslutningsvis följer en sammanfattning av den första delstudiens resultat. Innan dess följer en tillbakablick på uppsatsens material.

#### 4.1.1 Materialet i det första skedet av delstudie 1

För att kort beskriva uppsatsens material följer nedan en genomgång av de olika texternas innehåll vad gäller antal ord, antal revideringar, antal revideringar i ord samt antal revideringar i procent. Dessa procentantal har räknats ut utifrån revideringarnas ordantal på den nivå på vilken de återfinns. Detta ska ge en uppfattning om relationen mellan texternas totala omfång och andel revideringar.

|        |        | Antal ord |       | Revideringar |         |
|--------|--------|-----------|-------|--------------|---------|
|        |        |           | Antal | Antal ord    | Procent |
| Text 1 | KT     | 267       |       |              |         |
|        | MT1    | 230       | 6     | 5            | 2,17%   |
|        | MT2    | 233       | 3     | 11           | 4,72%   |
|        | Totalt | 730       | 9     | 16           |         |
| Text 2 | KT     | 4091      |       |              |         |
|        | MT1    | 3732      | 27    | 48           | 1,29%   |
|        | MT2    | 3738      | 4     | 5            | 0,13%   |
|        | Totalt | 11561     | 31    | 54           |         |
| Text 3 | KT     | 832       |       |              |         |
|        | MT1    | 707       | 3     | 4            | 0,57%   |
|        | MT2    | 718       | 1     | 1            | 0,14%   |
|        | Totalt | 2257      | 4     | 5            |         |
| Text 4 | KT     | 297       |       |              |         |
|        | MT1    | 231       | 2     | 3            | 1,30%   |
|        | MT2    | 187       | -     | -            | -       |
|        | Totalt | 715       | 2     | 3            |         |

Tabell 7. Texternas fördelning i ord och revideringar

Ur tabell 7 är det möjligt att utläsa hur mycket av texternas totala storlek som omfattas av delstudie 1, dvs. som är föremål för revidering. Generellt sett är det högre andel procent som berörs i MT1 än i MT2. Den enda exemplet där förhållandet är det omvända är i text 1, där det är högre andel procent i MT2. Detta beror emellertid på att revideringarna består av fler ord i MT2. Antalet revideringar är dock högre i MT1.

På grund av det stora antalet ord i text 2 blir det ändå relativt låga procentsiffror, trots att 31 revideringar har gjorts totalt. De flesta av dessa har gjorts i granskningens första skede.

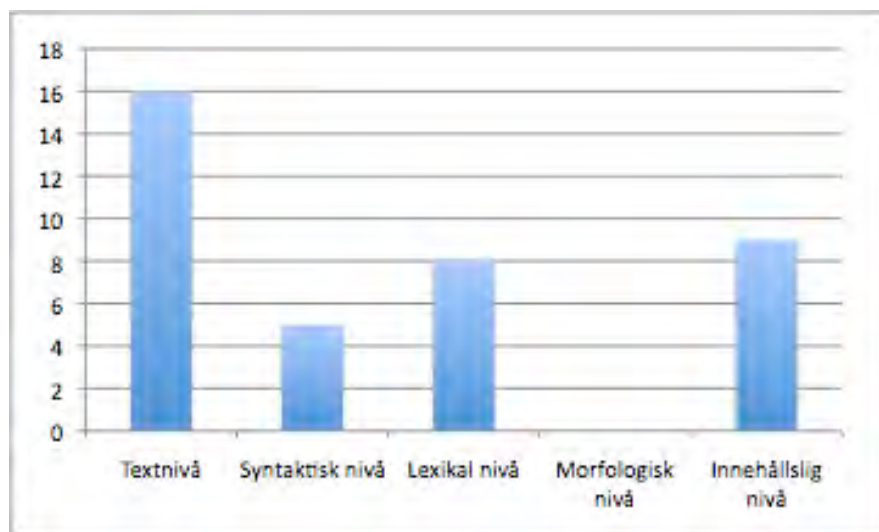
I text 3 har tre revideringar gjorts i den första fasen av granskningen och en i den andra fasen, vilket också ger låga procentsiffror.

Text 4 består, liksom text 1, av enbart en sida i varje textversion och har således även ett relativt litet ordantal. I samband med endast två revideringar ger detta även ett lågt procentantal. Vad som särskiljer text 4 från de andra texterna är att det inte återfanns några revideringar i MT2.

I följande kapitel kategoriseras som tidigare nämnts revideringarna i det första steget enligt Nordmans modell.

#### 4.1.2 Revideringar i MT1

Revideringar i MT1 innebär som tidigare konstaterats att de på något sätt har markerats i MT1 tillsammans med ett enligt granskaren bättre förslag. Det är i detta revideringsstadium som majoriteten av alla revideringar återfinns, 38 av 46 stycken.



Figur 6. Fördelning av huvudkategorier i MT1

Figur 6 visar hur de olika revideringarnas kategorier fördelar sig. Inom alla dessa huvudkategorier finns även ett antal underkategorier som innehåller revideringar med vissa gemensamma drag samt snarlika normrepresentation. Underkategorierna är speciellt framtagna ur uppsatsens material och presenteras löpande i texten.

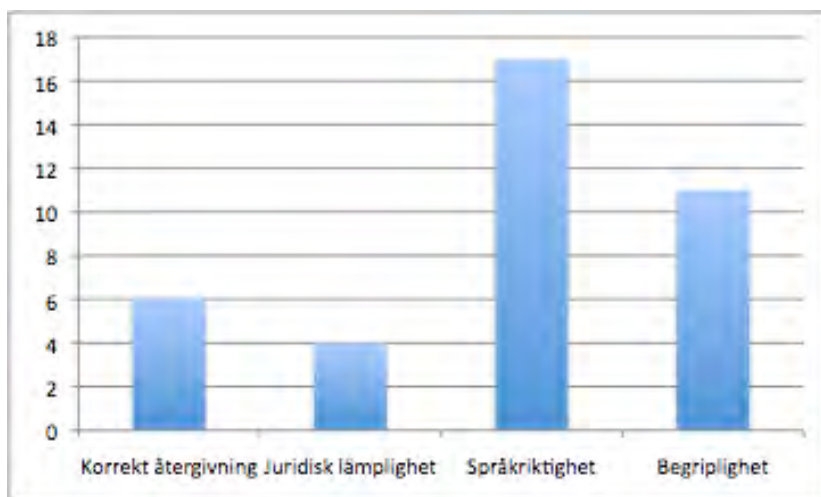
Arbetsgången inom EK förutsätter att översättaren själv bestämmer vilka revideringar som ska accepteras och föras in i MT2. Endast en av dessa revideringar har inte accepterats i MT2. Det rör sig om en revidering på lexikal nivå och hittades i text 3, vilket också var den text som hade granskats i Word-dokumentet. Till revideringen i MT1 stod en kommentar inom parentes:

(4)

|            |   |
|------------|---|
| 3:KT:2:28  | prévoit pour la vente des produits provenant de l'intervention, les règles relatives au dépôt des offres et au stade de livraison des produits  |
| 3:MT1:2:28 | anges det för försäljningen av interventionsprodukter regler som bygger på <u>datumet för inlämnandet</u> ( <i>står inget om det, men det kanske är det...</i> ) av erbjudanden och anbud |
| 3:MT2:1:40 | anges det för försäljningen av interventionsprodukter regler som bygger på inlämnande av erbjudanden och anbud  |

I kommentaren till exempel 4 finns alltså en kommentar med en möjlig tolkning av källtexten. I MT2 verkar dock någon, antagligen översättaren eller granskaren, inte ha accepterat den tolkningen av källtexten, och översättarens ursprungliga text står i stället.

Till de språkliga kategorierna i form av de fem huvudkategorierna ska de fyra olika normerna kopplas. De 38 revideringarna fördelar sig som följer på de fyra normerna:



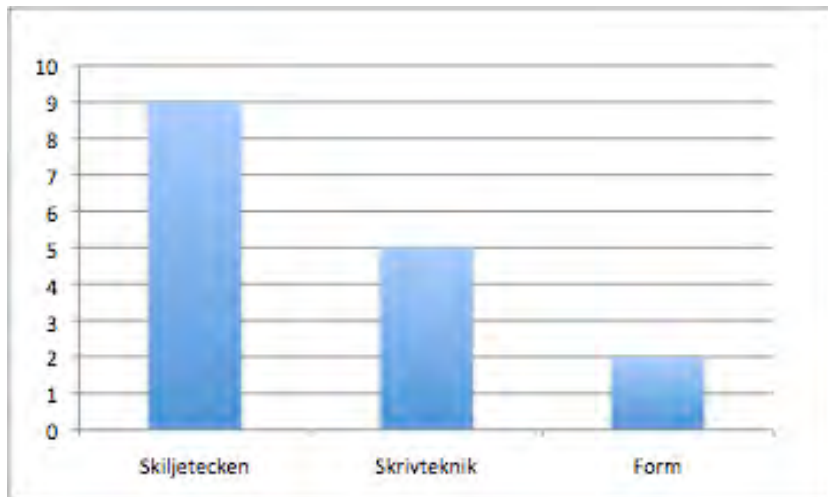
Figur 7. Normrepresentation i MT1

I figur 7 blir det tydligt att den övervägande delen revideringar således kan kopplas till normen *språkriktighet* (17). Därefter följer normen *begriplighet* (11), normen *korrekt återgivning* (6) och *juridisk lämplighet* (4).

Huvudkategorierna och underkategorierna samt revideringarnas sammankoppling med normer presenteras nedan.

#### 4.1.2.1 Textnivå

Inom huvudkategorin *textnivå* går det att urskilja underkategorierna *skiljetecken*, *skrivteknik* samt *form*.



Figur 8. Fördelning av underkategorier i textnivån

I figur 8 ovan visas de tre underkategoriernas fördelning av de sammanlagda revideringarna i huvudkategorin *textnivå*. Dessa presenteras nedan i kombination med tillhörande normer.

##### *Skiljetecken*

Den underkategori som rör *skiljetecken* består av elva revideringar och är den största underkategorin inom huvudkategorin *textnivå*. Ett exempel på en revidering inom underkategorin *skiljetecken* består i att ett kommatecken har strukits:

(5)

|           |   |
|-----------|---|
| 2:KT:4:10 | relatif aux échanges des produits agricoles, concernant la modification |
| 2:MT1:4:5 | om handel med jordbruksprodukter; om ändring av                         |
| 2:MT2:4:6 | om handel med jordbruksprodukter om ändring av                          |

Segmentet i exempel 5 består av en rättsaktstitel som i sin helhet i MT2 lyder *Rådets beslut om Europeiska unionens ståndpunkt om beslut nr 1/2010 av den gemensamma veterinärkommitté som inrättats genom avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Schweiziska edsförbundet om handel med jordbruksprodukter om ändring av tilläggen 1, 2, 5, 6, 10 och 11 till bilaga 11.*

I exempel 5 ovan har det beslut som åsyftas en lång bestämning, varför det är möjligt att översättaren har satt in kommatecknet efter jordbruksprodukter för att förenkla förståelsen av texten. En anledning till det skulle i så fall kunna vara att Anvisningarna (EK, 2009a: 176) rekommenderar tydlighetskommatering.

När det gäller rättsaktstitlar finns dock särskilda bestämmelser i Anvisningarna (EK, 2009a: 37), som föreskriver att titlar ska följa konstruktion ”rättsaktstitlar + om + substantiv”. Ett av exemplen är ”beslut om ändring av”. Det skulle kunna förklara att kommatecknet innan har tagits bort, vilket leder till att revideringen kan kopplas samman med normen *juridisk lämplighet*.

En annan vanlig revidering inom denna underkategori består i att ett franskt citattecken, eller så kallade gånstecken, har ändrats till ett svenskt citattecken, som i exempel 6:

(6)

|             |           |
|-------------|-----------|
| 2:KT:11:30  | « 4.      |
| 2:MT1:11:27 | « 4.<br>” |
| 2:MT2:11:28 | ”4.       |

I Anvisningar finns ett parti som handlar om användandet av citattecken (EK, 2009: 175-176). Även om det inte explicit preciseras att svenska citattecken ska användas, framkommer det av de exempel som visas. I Svenska skrivregler skrivs att det utöver det vanliga citattecknet används ett annat, som består av två vinklar, så kallade gånstecken, bredvid varandra (Språkrådet, 2009: 202). De får dock bedömas som sparsamt använda på svenska.

Då användning av skiljetecken varierar kraftigt beroende på språk kopplas revideringarna inom underkategorin *skiljetecken* till normen *språkriktighet* förutom en revidering (exempel 5) där rättsaktstitelns formaliserade konstruktion gör att den kopplas till *juridisk lämplighet*.

#### *Skrivteknik*

De revideringar som har placerats in i den skrivtekniska underkategorin består av att granskaren har fört in ett fast mellanslag mellan siffror nära radens slut. De fasta mellanslagen garanterar att orden omkring inte kommer på olika rader i dokumentet men syns inte i utskrivet format.

(7)

|             |                         |
|-------------|-------------------------|
| 2:KT:16:31  | du 16 décembre 2008     |
| 2:MT1:15:30 | av den 16_december 2008 |
| 2:MT2:15:31 | av den 16 december 2008 |

I exempel 8 har granskaren fört in ett fast mellanslag mellan *16* och *december*, för att undvika att de kommer på olika rader i dokumentet i MT1. I MT2 har dock textens disposition förändrats så till den grad att detta segment inte står i slutet av en rad. Det finns fem andra exempel av liknande karaktär inom den skrivtekniska underkategorin. Vid varje exempel åtföljs revideringen med kommentaren ”Fast” i marginalen.

Enligt Anvisningarna förordas egentligen enbart fast mellanslag vid matematiska tecken, gradtecken och procenttecken (EK, 2009a: 179). I Publikationshandboken (Publikationsbyrå, 1997/2011, hämtad från: <http://publications.europa.eu/code/sv/sv-240203.htm>) anges dock att ”fast mellanslag ska anges

mellan teckensträngar som inte får delas vid radslut”. Därefter ges ett antal exempel på när fast mellanslag får användas. Det är möjligt att granskaren ändå har bedömt det som relevant i dessa fall, eftersom siffrorna var så nära radens slut.

Ett av exemplen på när fast mellanslag får användas efter ”nr”. Ett sådant exempel förekommer också i materialet.

(8)

|             |            |
|-------------|------------|
| 2:KT:16:12  | n° 2232/96 |
| 2:MT1:15:11 | nr_2232/96 |
| 2:MT2:15:12 | nr 2232/96 |

I exempel 8 ovan har ett fast mellanslag förts in i MT1. I MT2 hade dock texten förändrats så till den grad att siffran inte stod nära en radbrytning.

Även dessa revideringar har bedömts som om de kan kopplas till normen *språkriktighet*. Även om de inte har samma grund i språket som underkategorin *skiljetecken*, kan de trots allt ses som skrivtekniska lösningar som följer det svenska språkbruket.

*Form*

Den tredje underkategorin består av revideringar där den språkliga formen på något sätt har förändrats. Ett exempel på detta är exemplet nedan.

(9)

|            |  |
|------------|--|
| 2:KT:10:2  | le National Veterinary Institute, Technical University of Denmarkiet (sic!)  |
| 2:MT1:9:40 | <del>National Veterinary Institute, Technical University of Denmark</del><br><b>Veterinaerinstittet, Danmarks Tekniske Universitet</b> |
| 2:MT2:10:4 | Veterinaerinstittet, Danmarks Tekniske Universitet   |

I exempel 9 har segmentet alltså fått stå kvar på engelska i MT1, men stavfelet har rättats till. Där har granskaren ändrat det till danska, vilket översättaren har accepterat. En spekulation angående att det först översattes till engelska kan vara att den frasen redan fanns i minnet. Även detta exempel kopplas till normen *språkriktighet*, eftersom det verkar finnas en önskan om att egennamn ska skrivas på sitt eget språk.

Ytterligare ett exempel på underkategorin *form* är exemplet nedan:

(10)

|            |   |
|------------|---|
| 2:KT1:19:8 | Commission Européenne, B-1049 Bruxelles             |
| 2:MT1:18:8 | Europeiska kommissionen, /1049 Bryssel<br><b>B-</b> |
| 2:MT2:18:8 | Europeiska kommissionen, B-1049 Bryssel             |

I Publikationshandboken finns riktlinjer angående adresser (1997/2011, hämtad från: <http://publications.europa.eu/code/sv/sv-390100.htm>), i vilka förordas att landets förkortning ska stå före postnumret. Det förklarar varför revideringen i exempel 10 gjordes och gör också att revideringen kan kopplas till normen *juridisk lämplighet*. Nordman (2009: 124) skriver att vissa revideringar kan kopplas samman med flera normer. En annan möjlig norm vore *korrekt återgivning*, då revideringen följer det franska förlagan. Revideringens uppkomst får dock antas vara Publikationshandbokens rekommendationer och inte en vilja att följa källtexten, varför normen *juridisk lämplighet* inte premieras i det här fallet.

Samtliga revideringarna inom textnivån utom två kan således kopplas till normen *språkriktighet*. De två andra revideringarna kopplas till *juridisk lämplighet*.

#### 4.1.2.2 Syntaktisk nivå

Inom huvudkategorin syntaktisk nivå har det bedömts som onödigt att införa underkategorier, då samtliga fem revideringar inom nivån är av snarlik karaktär.

(11)

|             |   |
|-------------|---|
| 2:KT:11:14  | Les bovins et les porcins faisant l'objet d'échanges entres les États membres de l'Union Européenne et la Suisse doivent être accompagnés de certificats sanitaires conformes aux modèles figurant à l'annexe F de la directive 64/432/CEE. |
| 2:MT1:11:12 | Vid handel med nötkreatur och svin mellan Europeiska unionens medlemsstater och Schweiz ska / veterinärintyg enligt förlagorna i bilaga F till direktiv 64/432/EEG <del>åtfölja djuret.</del><br><b>/ djuren åtföljas av</b>                |
| 2:MT2:11:12 | Vid handel med nötkreatur och svin mellan Europeiska unionens medlemsstater och Schweiz ska djuren åtföljas av veterinärintyg enligt förlagorna i bilaga F till direktiv 64/432/EEG.  |

I exempel 11 står infinitiv + objekt (*åtfölja djuret*) långt ifrån *ska* i MT1. I MT2 har granskaren ändrat till en passivform, *djuren åtföljas av*, vilket förenklar förståelsen av texten. Den norm som kopplas till denna revidering är således *begriplighet*. I exempel 12 ovan skulle normen även kunna vara *korrekt återgivning*, då segmentet i MT2 följer den franska förlagan ord för ord. Det får dock ses som en biprodukt av att det blir tydligare för läsaren även på svenska.

Nedan följer ytterligare ett exempel.

(12)

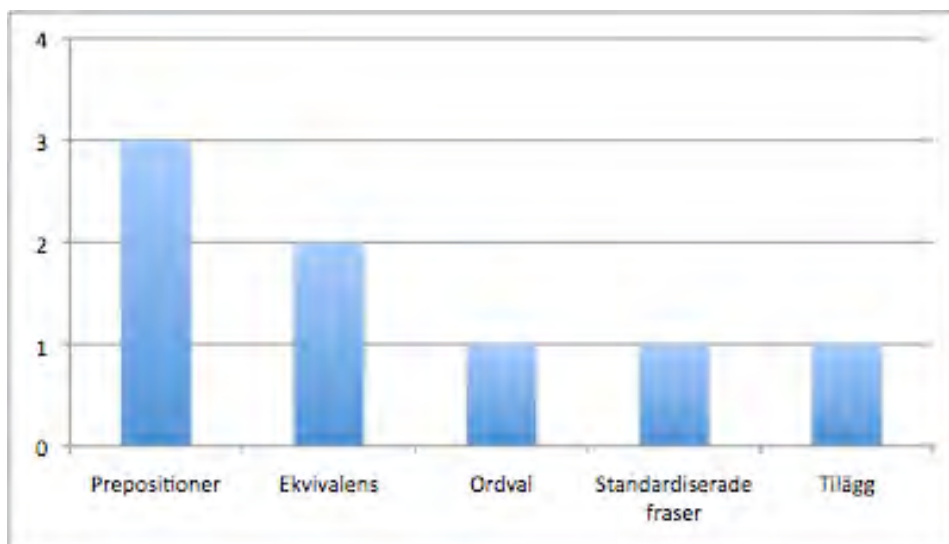
|             |  |
|-------------|--|
| 2:KT:11:21  | Pour le modèle 2, sous la section C, les certifications sont adoptées comme suit:  |
| 2:MT1:11:20 | Förlaga 2: <del>F</del> avsnitt C ska intygen ändras på följande sätt:<br><b>A</b> |
| 2:MT2:11:21 | Förlaga 2: Avsnitt C ska ändras på följande sätt:                                  |

Exempel 12 ger prov på hur förändrad ordföljd (i kombination med strykning inom den lexikala nivån) leder till förenklad förståelse av texten.

Samtliga fem revideringar i huvudkategorin syntaktisk nivå kopplas till normen *begriplighet*. Med detta menas att revideringarna på den syntaktiska nivån syftar till att underlätta läsningen och förbättra läsarens förståelse för texten.

#### 4.1.2.3 Lexikal nivå

Denna nivå är den huvudkategori som innehar flest underkategorier. Dessa är *prepositioner*, *ekvivalens*, *ordval*, *standardiserade fraser* och *tillägg*. De fördelar sig som följer inom huvudkategorin:



Figur 9. Fördelningen av underkategorin i den lexikala nivån

Figur 9 visar antalet revideringar i underkategorierna. Dessa presenteras nedan i kombination med tillhörande normer.

#### *Prepositioner*

Underkategorin *prepositioner* består helt enkelt av när en preposition har ändrats, som i exemplet nedan.

(13)

|           |   |
|-----------|---|
| 2:KT:4:11 | des appendices 1, 2, 5, 6, 10 et 11 de l'annexe 11        |
| 2:MT1:4:6 | av tilläggen 1, 2, 5, 6 och 10 + bilaga 11<br><b>till</b> |
| 2:MT2:4:7 | av tilläggen 1, 2, 5, 6, 10 och 11 till bilaga 11         |

Revideringen i exempel 13 består således av att prepositionen *i* har bytts ut till *till*. I Anvisningarna (EK, 2009a: 45) finns en rekommendation om att både *i* och *till* kan användas. Majoriteten av gångerna segmentet i exempel 13 förekommer i text 2 används dock *till*, varför det är möjligt att anta att granskaren vill eftersträva en enhetlig hänvisning till bilagan. Av denna anledning koppas samtliga revideringar inom underkategorin samman med *juridisk lämplighet*.

#### *Ekvivalens*

Den andra underkategorin, *ekvivalens*, har sin grund i att den franska förlagan ska återges på svenska på ett korrekt sätt. Exemplet nedan är ett exempel på detta.

(14)

|             |                                      |
|-------------|--------------------------------------|
| 2:KT:19:15  | Office fédéral de la santé publique  |
| 2:MT1:18:15 | Office fédérale de la santé publique |
| 2:MT2:18:15 | Office fédéral de la santé publique  |

I exempel 14 har det franska ordet *office* antagligen bedömts vara ett feminint ord, varför även *fédéral* har böjts i femininum i MT1 och därmed fått ett "e" på slutet, som inte borde vara där. Ett annat exempel på ekvivalens är när *pays tiers* har översatts med särskrivningen *tredje land*. I MT2 har det dock rättats till så det står *tredjeland*. Båda dessa exempel kopplas till *korrekt återgivning*, eftersom det rör sig om att skriva korrekt franska respektive svenska.

De resterande underkategorierna innehar endast en revidering var. Först ut är underkategorin *ordval*.

(15)

|           |   |
|-----------|---|
| 1KT:1:15  | présent notamment dans le secteur                                       |
| 1MT1:1:15 | som är <del>speciellt</del> verksam inom sektorn<br><b>framför allt</b> |
| 1MT2:1:15 | som framför allt är verksam inom sektorn                                |

Revideringen i exempel 15, i kombination med en revidering på syntaktisk nivå, medför en perspektivförskjutning som påverkar förståelsen av texten. Av denna anledning kopplas revideringen till normen *begriplighet*.

En underkategori handlar om *standardiserade fraser*, vilket innebär att fraser som har en fast översättning.

(16)

|           |  |
|-----------|--|
| 2:KT:7:3  | Elle prend effet à la date de la dernière signature.   |
| 2:MT1:7:3 | Beslutet <del>träder i kraft den dag det har undertecknats av den sista parten.</del><br><b>får verkan från och med dagen för sista undertecknandet.</b> |
| 2:MT2:7:3 | Beslutet får verkan från och med dagen för sista undertecknandet.  |

I fallet med exempel 16 har faktiskt en hänvisning till Anvisningarna gjorts i marginalen av översättningen, som lyder som följer: *Se Anvisningarna, s 58. Akt 8.2. På sida 58 (EK, 2009a: 58) står dock bara att Entrer en vigueur ska översättas med träder i kraft. På sidan därefter står däremot följande:*

Take effect  
prendre effet

**få verkan.** Se FHB, andra delen II.4.  
**Bli gällande.** Se GPH 20.19.

This decision [...] shall take effect from ...  
Cette décision [...] prend effet à partir de ...

**1. Detta beslut [...] får verkan från och med**  
Anm.: få verkan används i rådets rättsakter och i kommissionens förslag till rådets rättsakter.

**2. Detta beslut [...] blir gällande från och med**  
Anm.: bli gällande används i kommissionens rättsakter.  
I andra sammanhang än fasta formuleringar är **börja gälla** ett fullgott alternativ.

Text 2 är kommissionens förslag till rådets beslut, där det enligt citatet från Anvisningarna ska användas *får verkan från och med*. Det är alltså möjligt att det var det här som granskaren syftade på i hänvisningen. Då denna revidering består av en standardiserad fras hänförs den till normen *juridisk lämplighet*.

Underkategorin *tillägg* består helt enkelt av att ett ord har lagts till.

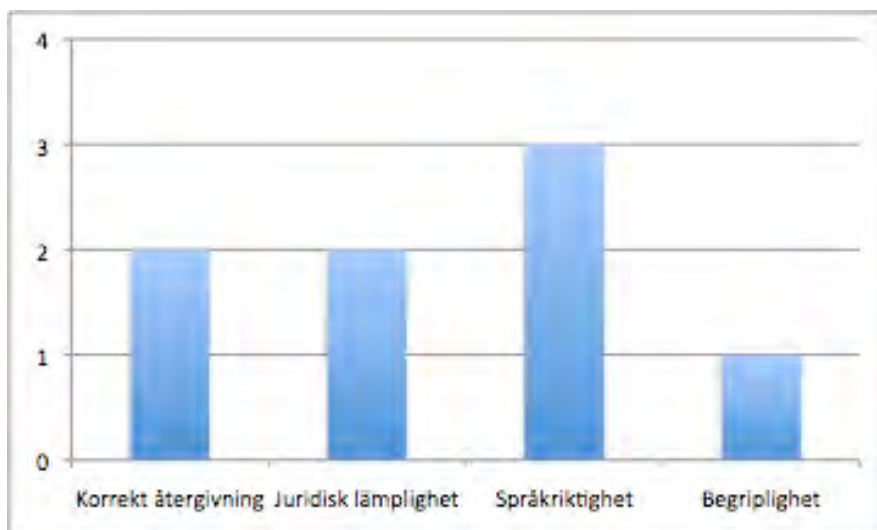
(17)

|            |   |
|------------|---|
| 3:KT:3:17  | livré sur palettes                                      |
| 3:MT1:3:17 | som ställts / förfogande på lastpallar<br><b>/ till</b> |
| 3:MT1:1:72 | Som ställts till förfogande på lastpallar               |

I exempel 17 ur underkategorin *tillägg* står det klart att tillägget har gjorts för att formulera en komplett mening på svenska. Även denna revidering kopplas således till *språkriktighet*.

Revideringarna inom den lexikala nivån kan följaktligen kopplas till alla de fyra normerna.



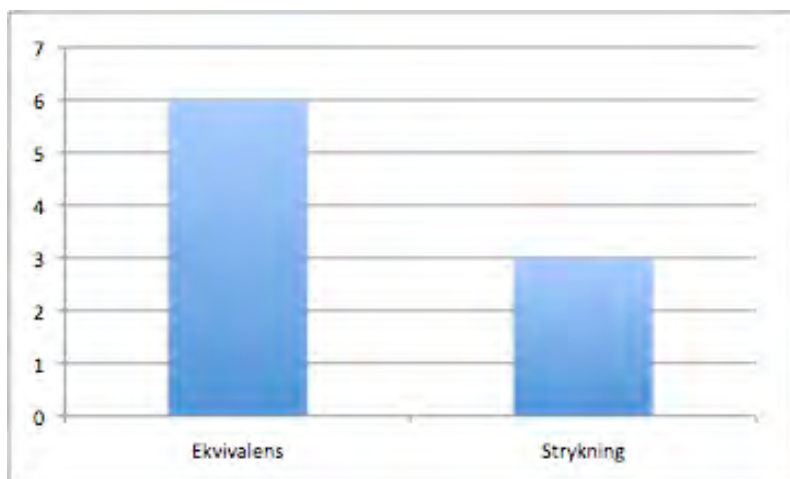


Figur 10. Normrepresentation i den lexikala nivån

Figur 10 visar hur revideringarna kopplas till de fyra normerna. Tre av revideringarna kopplas till normen *språkriktighet* och därefter följer två revideringar till normen *begriplighet* respektive *juridisk lämplighet* samt en till normen *begriplighet*.

#### 4.1.2.4 Innehållslig nivå

Den sista huvudkategorin är den med flest antal revideringar. Inom den *innehållsliga nivån* återfinns elva revideringar som är fördelade på två underkategorier: *ekvivalens* och *strykning*. Fördelningen av dessa ser ut som följer:



Figur 11. Fördelning av underkategorier i den innehållsliga nivån

Som figur 12 visar härrörs den största andelen revideringar från underkategorin *ekvivalens* medan underkategorin *strykning* har tre revideringar. Nedan presenteras underkategorierna.

##### *Ekvivalens*

Undergruppen *ekvivalens* innehar sex revideringar och innebär att revideringen har syftat till att samma information återges i käll- och måltext. Nedan ges ett exempel på detta:

(18)

|             |                                      |
|-------------|--------------------------------------|
| 2:KT:14:24  | point 2 de l'article 4               |
| 2:MT1:13:22 | artikel <del>2.4</del><br><b>4.2</b> |
| 2:MT2:13:22 | artikel 4.2                          |

I exempel 18 har siffrorna bytt plats i MT1 och således förmedlat felaktig information. I MT2 har dock felet rättats till. I Anvisningarna finns en passage som förordar hur dessa artikelhänvisningar ska utläsas och översättas till svenska. I grund och botten har det dock att göra med att all information ska översättas korrekt, varför normen *korrekt återgivning* får bedömas kopplas samman till den här revideringen.

Ett annat exempel från underkategorin *ekvivalens* är exempel 4 (se ovan 4.1.2.3), som alltså var det enda exempel på en revidering som inte godkändes av översättaren. För tydlighetens skull presenteras denna revidering igen:

(4)

|            |   |
|------------|---|
| 3:KT:2:28  | prévoit pour la vente des produits provenant de l'intervention, les règles relatives au dépôt des offres et au stade de livraison des produits  |
| 3:MT1:2:28 | anges det för försäljningen av interventionsprodukter regler som bygger på <u>datumet för inlämnandet</u> ( <i>står inget om det, men det kanske är det...</i> ) av erbjudanden och anbud |
| 3:MT2:1:40 | anges det för försäljningen av interventionsprodukter regler som bygger på inlämnande av erbjudanden och anbud  |

Då denna revidering inte godkändes av översättaren och följaktligen inte fördes in i MT2 är den lite speciell. Granskarens revidering kan kopplas till normen *begriplighet*, då revideringen består av ett försök att förklara segmentet ytterligare.

Ytterligare ett exempel i underkategorin *ekvivalens* är följande exempel.

(19)

|            |  |
|------------|--|
| 2:KT:16:10 | Décision 1999/21/CE de la Commission du              |
| 2:MT1:15:9 | Kommissionens beslut / av den<br><b>/ 1999/21/EG</b> |
| 2:MT2:15:9 | Kommissionens beslut 1999/21/EG av den               |

I exempel 19 ovan är det dokumentnumret som inte har översatts, vilket granskaren har uppmärksammat. Denna revidering skulle kunna passa till samtliga fyra normer. Den skulle kunna kopplas till *korrekt återgivning*, eftersom revideringen består i att segmentet följer den franska källtexten, eller *språkriktighet*, eftersom Anvisningarna (EK, 2009a: 25) föreskriver hur beslut ska formuleras. Samtidigt passar även *begriplighet*, eftersom läsaren annars inte vet vilket beslut som åsyftas eller *juridisk lämplighet*, eftersom varje beslut har ett dokumentnummer.

Eftersom översättning dock går ut på att samma information återfinns i de olika språken, kopplas revideringen till *korrekt återgivning*.

### *Strykning*

Underkategorin *strykning* innebär att något har strukits.

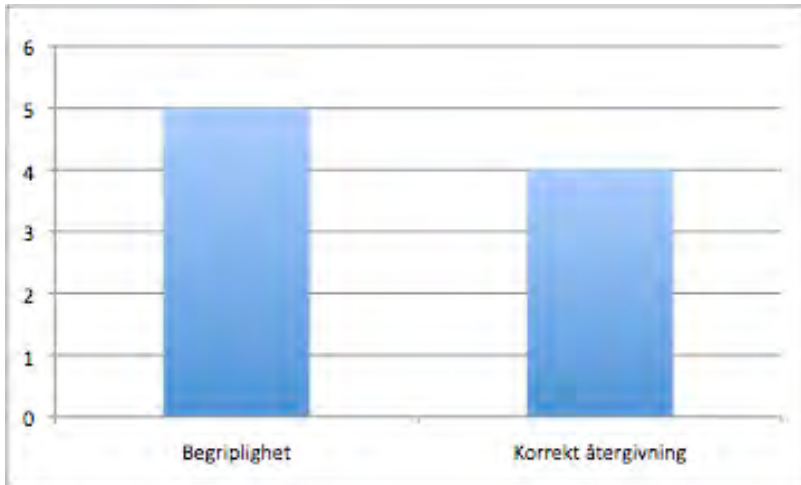
(20)

|             |   |
|-------------|---|
| 2:KT1:11:18 | Pour le modèle 1, sous la section C, les certifications sont adoptées comme suit: |
| 2:MT1:11:15 | Förlaga 1: I avsnitt C ska <del>intygen</del> ändras på följande sätt:            |
| 2:MT2:11:16 | Förlaga 1: Avsnitt C ska ändras på följande sätt:                                 |

I fallet med 20 består revideringen av att *intygen* har strukits i MT1. I kombination med exempel 12 från huvudkategorin *syntaktisk nivå*, har detta lett till att det i MT2 är hela avsnittet som ska ändras,

och inte bara intygen. Inom denna underkategori får normen *begriplighet* anses vara gällande, då revideringen består av en förenkling av budskapet.

Revideringarna inom den innehållsliga nivån hänför sig till följande två normerna som följer:



Figur 12. Normrepresentation i den innehållsliga nivån

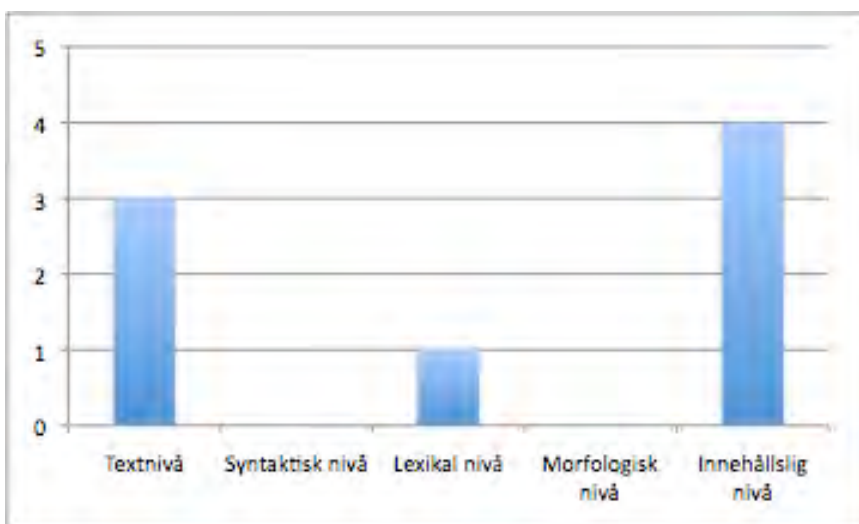
Som figur 12 visar kopplas fem av revideringarna till normen *begriplighet* och fyra till normen *korrekt återgivning*. Denna normrepresentation kan sägas vara relativt väntad, givet den innehållsliga nivåns natur.

#### 4.1.3 Revideringar i MT2

I revideringsfasen andra steg, i MT2, återfanns 8 stycken revideringar. Dessa innebär att översättarens första förslag har accepterats av granskaren som inte har markerat dem i MT1, men som av oklara anledningar har ändrats till ett annat alternativ i MT2.

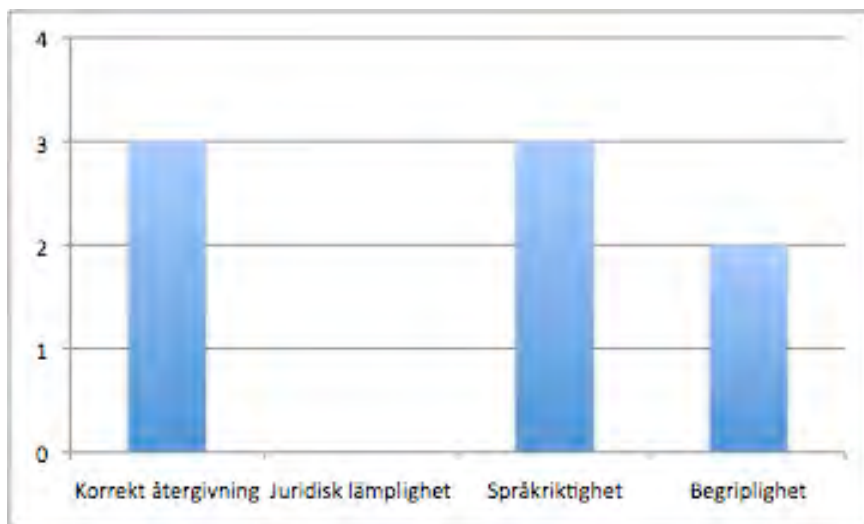
I vissa fall rör sig dock revideringar på denna nivå om direkta översättningsfel som lyckligtvis har uppmärksammats i detta sista steg, trots att det inte uppmärksammades i MT1, vilket kommer visas nedan.

De åtta revideringarna fördelar sig som följer inom de olika kategorierna:



Figur 13. Fördelning av huvudkategorier i MT2

Som visas i figur 13 rör det sig således om tre revideringar på textnivå, samt en respektive fyra på lexikal och innehållslig nivå. När dessa revideringar kopplas samman med de fyra normerna ser förhållandet ut som följer:



Figur 14. Normrepresentation i MT2

I figur 14 visas att de flesta revideringarna kan kopplas till normerna *korrekt återgivning* (3) och *språkriktighet* (3). De resterande normerna koppas till normen *begriplighet* (2).

Nedan presenteras revideringarna utifrån huvudkategorierna.

#### 4.1.3.1 Textnivå

Tre revideringar återfinns på textnivå, varav två vardera i underkategorin *skiljetecken* respektive en i underkategorin *form*. Nedan följer en presentation av de olika underkategorierna samt deras normrepresentation.

##### *Skiljetecken*

I underkategorin *skiljetecken* ingår två revideringar. I det första exemplet ser revideringen ut som följer:

(21)

|           |                             |
|-----------|-----------------------------|
| 1KT1:1:24 | COMP/M.5877 – Geodis/Giraud |
| 1MT1:1:25 | COMP/M.5877 - Geodis/Giraud |
| 1MT2:1:24 | COMP/M.5877 – Geodis/Giraud |

I publiceringshandboken (Publikationsbyrån, 1997/2011, hämtad från <http://publications.europa.eu/code/sv/sv-4100410sv.htm>) skrivs att tankstreck används för att markera förhållandet mellan två saker. I exempel 21 består alltså revideringen av att det i MT1 finns ett bindestreck istället för ett tankstreck, som i MT2. Det andra exemplet på revidering i underkategorin består av att en punkt har ändrats till ett kommatecken.

Revideringarna i underkategorin *skiljetecken* härrörs till normen *språkriktighet*, eftersom det i hög grad finns fastställda regler för hur sådana ska skrivas på svenska.

##### *Form*

Revideringen i underkategorin *form* liknar de som återfanns i samma underkategori i MT1. Formen på språket har således ändrats. Nedan visas exemplet från underkategorin:

(22)

|           |   |
|-----------|---|
| 1KT:1:25  | Commission européenne<br>Direction générale de la concurrence<br>Greffé des concentrations                                    |
| 1MT1:1:26 | European Commission<br>Directorate-General for Competition,<br>Merger Registry  |
| 1MT2:1:25 | Europeiska kommissionen<br>Generaldirektoratet för konkurrens<br>Registratorskontoret "Företagskoncentrationer och -fusioner" |

I exempel 22 har segmentet gått från att vara skrivet på franska, till att ha översatts till engelska i MT1. Därefter har granskaren eller översättaren ändrat det till svenska i MT2. Revideringen kopplas samman med normen *språkriktighet*.

#### 4.1.3.2 Lexikal nivå

Den revidering som återfanns på lexikal nivå består av att *inta* har bytts ut mot *företräda*.

(23)

|            |   |
|------------|---|
| 2:KT:3:26  | L'Union européenne devrait arrêter la position à    |
| 2:MT1:3:28 | Den ståndpunkt som Europeiska unionen ska inta      |
| 2:MT2:3:28 | Den ståndpunkt som Europeiska unionen ska företräda |

Exemplet 23 kan inte förklaras av någon av de riktlinjer som finns tillgängliga. Till viss del är det möjligt att argumentera för att revideringen kan sägas vara ett utfall av personlig preferens. Samtidigt innebär revideringen en viss nyansskillnad i det att *ska inta* kan förleda läsaren att tro att Europeiska unionen inte har intagit ståndpunkten än. *Företräda* ger dock en bild av att Europeiska unionen fortsätter att företräda en ståndpunkt som redan har intagits. Av denna anledning kopplas revideringen på den *lexikala nivån* samman med normen *begriplighet*.

#### 4.1.3.3 Innehållslig nivå

De revideringar som återfanns inom den innehållsliga nivån var fem till antalet och kan delas in i undergrupperna *ekvivalens* och *tillägg*.

##### *Ekvivalens*

Den första undergruppen innehåller tre revideringar som rör sig om rena översättningsfel som rättats till, där översättaren av olika anledningar inte har lyckats överföra betydelsen av KT till MT1. Det första exemplet på detta visas nedan, där översättaren felaktigt har översatt *UE (Union européenne)* med *EG (Europeiska gemenskapen)*, vilket har ändrats till *EU (Europeiska unionen)*.

(24)

|           |               |
|-----------|---------------|
| 2:KT:5:9  | (2010/.../UE) |
| 2:MT1:5:9 | (2010/.../EG) |
| 2:MT2:5:9 | (2010/.../EU) |

I exempel 24 rör det sig således om en ändring av sakinhåll, eftersom *Europeiska gemenskapen* (vars franska motsvarighet vanligtvis är *CE – Communauté européenne*) inte längre existerar efter Lissabonfördraget. Även nästföljande exempel visar på samma problematik:

(25)

|            |   |
|------------|---|
| 2:KT:9:28  | à la réglementation de l'Union Européenne sur la base de l'article 57 de la loi sur les épizooties                      |
| 2:MT1:9:31 | Med stöd av artikel 57 i den schweiziska epizootilagen, vidta de nödåtgärder som krävs enligt gemenskapslagstiftningen. |
| 2:MT2:9:30 | Med stöd av artikel 57 i den schweiziska epizootilagen, vidta de nödåtgärder som krävs enligt unionslagstiftningen.     |

I fallet med exempel 25 går att skönja en viss begreppsförvirring gällande *gemenskapen* respektive *unionen*. Dessa två revideringar står båda att finna i text två.

Den tredje revideringen i underkategorin är en revidering för att rätta till att översättaren har glömt ett led av frasen, vilket också, om det inte hade uppmärksammats, hade lett till ett översättningsfel. Som visas i exempel 26 nedan har översättaren missat *och 11* i KT1, vilket granskaren därefter har lagt till i MT2.

(26)

|           |  |
|-----------|--|
| 2:KT:4:11 | des appendices 1, 2, 5, 6, 10 et 11 de l'annexe 11       |
| 2:MT1:4:6 | av tilläggen 1, 2, 5, 6 och 10 i bilaga 11               |
| 2:MT2:4:7 | av tilläggen 1, 2, 5, 6, 10 <u>och 11</u> till bilaga 11 |

I exempel 26 har översättaren och granskaren inte heller varit tillräckligt uppmärksamma på konsekvens, då samma revidering förekommer även mellan KT och MT1 (jmf exempel 14).

De tre revideringarna i underkategorin *ekvivalens* kopplas alla till normen *korrekt återgivning*, då alla har sin grund i att samma uppgifter ska återfinnas både i KT som i MT.

#### Tillägg

I underkategorin *tillägg* ingår endast en revidering, nämligen exempel 3 som redovisades i avsnitt 4.1. Exempel 3 visar att *kommissionens* har lagts till i MT2 trots att det inte återfinns någon franska motsvarighet i KT1. Denna revidering kopplas till normen *begriplighet*, då revideringen får antas verka förenklande för läsaren.

#### 4.1.4 Sammanfattning av resultatet i delstudie 1

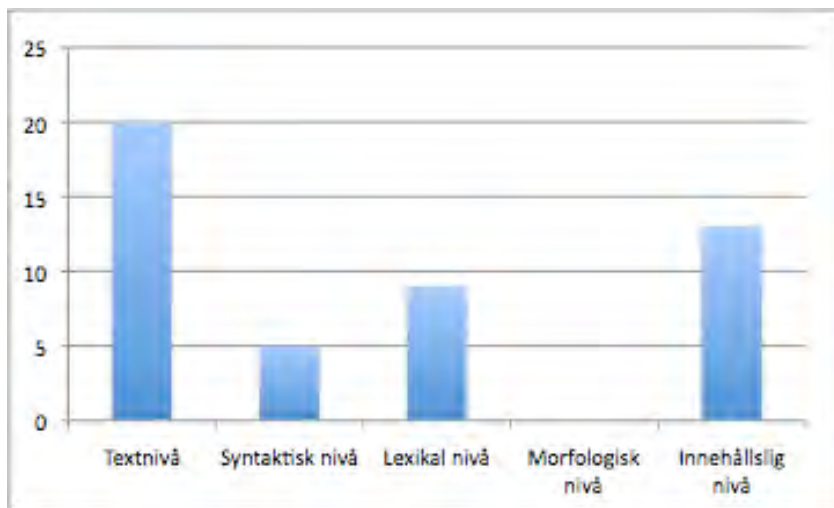
Nedan redovisas kort resultatet av delstudie 1 med antal revideringar inom parentes.

Den största andelen revideringar (16) i MT1 återfanns i textnivån, följt av den innehållsliga nivån (9), den lexikala nivån (8) och avslutningsvis den syntaktiska nivån (5). Majoriteten av revideringarna (17) i MT1 kunde kopplas samman med normen språkriktighet. Därefter sammankopplades revideringarna med begriplighet (11), korrekt återgivning (6) och juridisk lämplighet (4).

I MT2 finns inga revideringar på den syntaktiska nivån. Huvudkategorierna i MT2 med flest revideringar är innehållslig nivå (4) och textnivå (3). Även lexikal nivå (1) finns representerad. Revideringarna kunde kopplas samman med korrekt återgivning (3), språkriktighet (3) och begriplighet (2).

Ingen revidering kunde kategoriseras in i huvudkategorin morfologisk nivå, varken i MT1 eller i MT2.

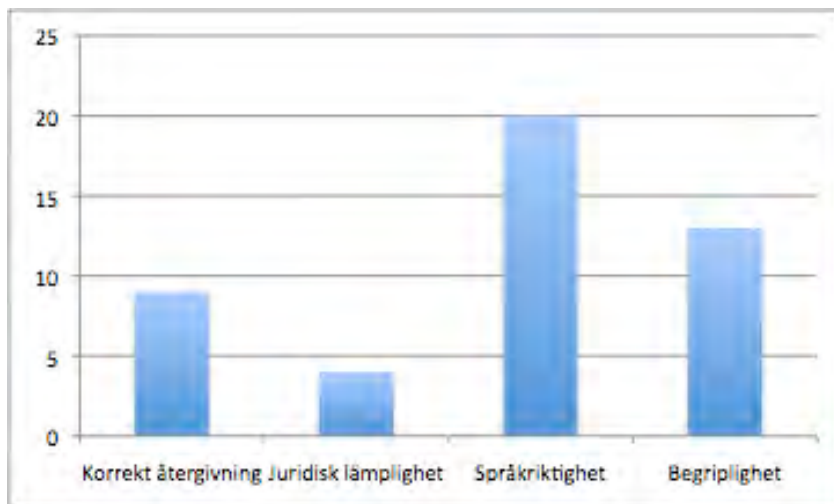
För tydligare kunna påvisa vilka nivåer samt normer som varit aktuella för materialet presenteras nedan det materialets totala fördelning av huvudkategorier samt normrepresentation, dvs. i både MT1 och MT2.



Figur 15. Fördelning av huvudkategorier i det sammanlagda materialet

Figur 15 visar således att majoriteten av revideringarna står att finna i textnivån (20). Därefter är det den innehållsliga nivån som innehar näst flest revideringar (13). Den lexikala nivån (9) kommer därefter och minst antal revideringar återfinns i den syntaktiska nivån (5). Denna fördelning motsvarar i mångt och mycket fördelningen av revideringar i MT1 (jmf figur 6), eftersom det materialet utgör majoriteten av revideringarna.

När det totala antalet revideringarna från granskningsfasens två skeden kopplas samman med normerna visas följande normrepresentation.



Figur 16. Normrepresentation i det sammanlagda materialet

Som figur 16 visar kan majoriteten av revideringarna kopplas samman med normen *språkriktighet* (20). Därefter följer normerna *begriplighet* (13), *korrekt återgivning* (9) och *juridisk lämplighet* (4)

Även normrepresentation för det totala materialet liknar normrepresentationen för MT1, även om normen *begriplighet* hade fler revideringar i MT1.

## 4.2 Delstudie 2: intervjuer

I detta avsnitt presenteras intervjusvaren. Avsnittet följer intervjuernas upplägg och redovisar de två intervjuerna parallellt. I slutet av avsnittet finns en sammanfattning av delstudiens resultat.

Citat är tagna ur intervjun. Ohörbart tal markeras med (...).

#### 4.2.1 Allmänt

På frågan om vad som har förändrats inom kommissionens översättningsarbete sedan 1995 fokuserar intervjupersonerna på olika saker. Sparv pratar om Anvisningarna, som fanns från början men som har uppdaterats sedan dess. Utöver dessa har det tillkommit andra samlingar med riktlinjer för andra texttyper. Kvalitetscirkeln fanns inte heller från början. Lärka lyfter fram att engelska är källtext i mycket högre grad än tidigare men även att det numera finns en större medvetenhet om hur källtextens kvalitet påverkar översättningen. Lärka nämner även klarspråskampanjen och den relativt nybildade webbenheten.

#### 4.2.2 Granskningsfasen

På frågan till vilken grad det inom EU-översättning och -granskning finns utrymme för personliga preferenser, svarar båda likartat. De gör båda en tydlig åtskillnad på rättsakter och ”andra friare texter”. För översättning och granskning av rättsakter är utrymmet för den personliga smaken minimalt, menar de. Ett sådant utrymme skulle eventuellt kunna återfinnas i vissa ordval, resonerar Lärka. Sparv säger också att det ”bör vara enhetligt”, men att Sparv har varit med om att känna igen en översättares sätt att skriva på översättningarna, och att det då blir personlig smak omedvetet. Sparv fortsätter:

Den personliga smaken, stilen att skriva, den ser man ibland alltså. Jag avundades ibland de två, det är två personer som jag tänker på, som skrev klockrent objektiv – om man kan kalla det så – svenska. Deras texter var ett mönster av såhär... klarhet och så. Man kunde inte se några personliga preferenser, att uttrycka sig så eller dra det hela för att försöka få in någon halvmetafor.

Båda personerna förordar också ett system vid granskning, som består i att både skriva ned de revideringar som enligt Anvisningarna eller andra normauktoriteter ska ändras och de som är frivilliga. Dessa två sorters fel markeras i sådana fall exempelvis av olika färgmarkeringar, parenteser eller att de skrivs ned på olika sidor av dokumentet.

När det gäller personlig smak vid granskning menar Lärka att det dessutom beror på vems översättning som granskas. Är det en kollega man känner väl är det enklare att ge alternativa förslag på formuleringar. Är översättaren någon som man inte känner väl, eller till och med någon från en annan enhet, kanske man däremot bara skriver de absolut nödvändigaste revideringarna. Sparv menar att det till viss del är en lägningsfråga hur mycket en översättare arbetar med en text. Vissa tycker att ”det är bättre att det kommer iväg i tid än att jag sitter och filar en halv dag”, medan andra håller hårt på att ”det ska vara rätt när det går härifrån”.

Den fjärde frågan består i att beskriva vad personen i fråga tittar på vid en granskning av lagtext av följande alternativ: sakinhåll, korrekt juridisk återgivning, genre, stilfrågor, klarspråk, begriplighet och mottagaranpassning.

Här skiljer sig svaren en aning åt. Sparv säger angående översättning ”Klart och tydligt och begripligt uttryckt så att de som läser den vet vad den handlar om, och att de inte råkar i tvivelsmod om ”hur ska texten tolkas?” (...) Det är ju det absolut övergripande”. Vidare menar Sparv att man naturligtvis måste kontrollera att alla belopp och dylikt blir rätt. Vid en rankning sätter Sparv begriplighet, mottagaranpassning och klarspråk först. Granskningen beror också på texttyp, och Sparv menar att det vid rättsakter sker en mer ”riktig granskning, om man får kalla det så”. Sparv framhåller också att det i många fall även förs en dialog mellan översättaren och granskaren angående speciellt svåra passager. Ett exempel på när detta skedde i stor omfattning var i början av Sveriges medlemskap i EU när en del



översättare fick översätta från franska trots att de inte kunde franska så bra. Då blev granskningen ännu viktigare.

Sparv knyter också an till de olika sätten att granska beroende på revideringarnas karaktär och huruvida de är ”nödvändiga” eller inte och menar att det annars kan bli ”det här formella, strikta, mellan en granskare och en översättare, som jag tror att de har i vissa språkavdelningar. De är inte kompisar, utan de är överordnad och underordnad (...) och väldigt formaliserat.” Sparv påpekar också att ”attityden mot granskning är väldigt olika” inom olika språkavdelningar och att granskning ibland kan tolkas som ett personligt påhopp på översättaren.

Lärkas svar på frågan är att granskaren nog tittar på allting, förutom eventuellt mottagaranpassning, och vidareutvecklar att klarspråksbiten kommer sist för rättsakterna. Även här görs en tydlig skillnad mellan rättsakter och andra texter. Lärka preciserar vikten av formen angående rättsakter:

Allt är ju lika viktigt. Innehållet är viktigt för annars funkar det ju inte liksom, alla faktauppgifter måste ju finnas med på samma ställe. Sen är ju det formella jätteviktigt, liksom strukturen, alla de fasta fraserna, allt från liksom de här inledande bitarna (...) till hur punktlistorna görs rent grafiskt, det är ju lika viktigt, allting faktiskt, för rättsakterna måste ju se ut på ett visst sätt.

På frågan var i texten de flesta revideringarna återfinns (av textnivå, syntaktisk nivå, lexikal nivå och innehållslig nivå) är Sparv och Lärka i stort sett överens. Även här gör en åtskillnad mellan rättsakter och andra texter, och att merparten av revideringarna sker vid översättning av friare texter. De menar båda två att de flesta revideringar som görs vid rättsakter är på syntaktisk nivå för att lätta upp texten. Till viss del tror de även att revideringarna görs på lexikal nivå, om någon till exempel har missat en term. Sparv är också inne på hur TWB har förändrat granskningsfasen. I vissa fall, om det är ont om tid, kanske granskaren bara granskar det som inte var 100 % träffar i översättningsminnet TWB, som alltså består av inmatade översättningar som har översatts förut. Mycket av formalian, som till exempel uppställningar, finns också redan med i TWB.

Lärka tror inte att så många revideringar återfinns inom den textuella nivån: ”De flesta av kollegorna har ju jobbat så pass länge att det är väldigt få formella fel”. Dessutom översätts alla rättsakter internt. Däremot öppnar Lärka upp för att det kan vara olika i olika delar av texten och att det finns ”större möjligheter i beaktandedelen och motiveringen”. Lärka menar vidare att vid andra texttyper är nog de tre (alltså syntaktisk, lexikal och innehållslig nivå) mer jämbördiga. Lexikalt finns det en större frihet att föreslå ett ordval eller en synonym, och innehållsmässigt är det möjligt att stryka, förenkla och klargöra vissa passager.

På frågan huruvida det är vanligt att översättaren inte accepterar granskarens revideringar menar Lärka att det är ”extremt ovanligt”. Sparv återknyter till de olika sorters revideringar: ”Om jag hade i vänstermarginalen de revideringar som det inte var något snack om, då är det inte det”. Revideringarna i högermarginalen som är mer förslag på alternativa formuleringar är däremot valfria.

Den sista frågan om granskningarna rörde fenomenet att det hade förekommit ändringar i MT2, som alltså innebär att det har förekommit revideringar efter granskningsfasen. Sparv verkar inte förvånad över detta (”Ja, just det, så kan det vara, ja.”) men har inte något entydigt svar. Lärka är inne på att det kan beror på att allt ska vara konsekvent i dokumentet. Ett annat möjligt antagande som nämns är att det är ett rent tekniskt misstag.

#### 4.2.3 Översättningsnormer och normauktoriteter

I fråga åtta framkommer det att de båda intervjuade personerna har väldigt höga tankar om Anvisningarna. Sparv benämner dem som ”alldeles utmärkta” och Lärka kallar dem för ”långa men

nödvändiga” och ”vårt främsta arbetsverktyg för rättsakter”. Lärka nämner en eventuell omstrukturering av Anvisningarna där ”25 % som är livsviktigt” skulle kunna komma först. Sparv säger att ”vi tillämpar dem och följer dem” och vidareutvecklar även att de framför allt var användbara i början när man var ny eftersom man kunde gå tillbaka i dem och dubbelkolla saker som man var osäker på.

Nästa fråga var inte planerad men kändes som en naturlig fråga att ställa under intervjuens gång. Frågan gällde huruvida Anvisningarna används lika mycket vid översättning och granskning. På denna fråga svarar personerna inte helt samstämmigt. Sparv säger sig inte ha någon uppfattning om detta. Sparv tror dock att granskaren förutsätter att det som står stämmer och fortsätter ”Man förutsätter väl egentligen som granskare att det är sådär, och ibland hittar man ju... ja, det står ju faktiskt sådär”. Lärka har å sin sida ”en vild gissning” om att de används mer under granskningen och tror att granskaren kollar upp i anvisningarna om han eller hon upptäcker något i översättningen som de är ovana vid.

På frågan hur personen i fråga reagerar, eller tror att andra reagerar, vid en normkonflikt mellan två normauktoriteter ger båda de tillfrågade ett samstämmigt svar. Om valet står mellan Anvisningarna och en annan normauktoret, som exempelvis Svenska skrivregler, skulle båda välja det som föreskrivs i Anvisningarna. Vid en normkonflikt som exempelvis den mellan hur punktuppställningar föreskrivs mellan dessa normauktoriteter menar Sparv att det kanske är ”priset man får betala för anpassning till fransk – från början då – tradition”. Lärka menar också att ”tills något annat är överenskommet måste Anvisningarna få gälla”.

Nästa fråga handlar om hur snabbt översättarna accepterar att riktlinjer förändras, som *skall/ska* eller *EG/EU*. I detta fall är de båda tillfrågade helt överens och svarar båda att översättarna accepterar förändringarna med en gång. Lärka säger: ”Antingen blir man glad och nöjd som med ska och skall, eller också tänker man bara jaha, nu är det såhär.” Även Sparv tror att översättarna konstaterar att ”jaha, nu ska det vara såhär” eftersom det är ”formella saker som inte är något att diskutera”. En annan viktig kommentar från Sparv är att det ändrade går rakt in i översättningsminnet om det rör en fast fras.

Den avslutande frågan består av huruvida de tillfrågade har något mer att tillägga om EU-översättning och -granskning som de bedömer kunna vara relevant. Sparv lyfter fram den mångfald av olika bakgrunder som det finns inom kommissionens översättare. Sparv tycker också att det är en tråkig utveckling att de som jobbar på kommissionen inte har någon kontakt med frilansöversättarna längre. Lärka passar på att säga att Anvisningarna kan vara svårt att sätta sig in i som nybliven EU-översättare.

#### 4.2.4 Sammanfattning av resultatet i delstudie 2

De båda tillfrågade har i stort sett samma uppfattning i majoriteten av frågor. De var båda tydliga med att man måste skilja på rättsakter och andra texter, både vid översättning och vid granskning. Vidare delade även både upp revideringar i ”nödvändiga” och ”valfria” samt att dessa gärna kan markeras på olika sätt. De menar också samstämmigt att de ”nödvändiga” revideringarna i princip alltid accepteras av översättarna. Lärka trodde dessutom att revideringarnas natur till stor del beror på hur bra översättaren och granskaren känner varandra.

En fråga där de tillfrågade inte höll med varandra var på vad de tittade på vid en granskning. Sparv tittade framför allt på begriplighet och klarspråk. Lärka tittade i första hand på sakinnehåll och menade att klarspråk var något som kom i sista hand. Även här framhölls texttyp som något avgörande. De

tillfrågade trodde att revideringarna framför allt återfanns på syntaktisk nivå, och till viss del lexikal nivå, för rättsakterna. För de andra texterna trodde åtminstone Lärka att revideringarna var mer jämt fördelade på syntaktisk, lexikal och innehållslig nivå eftersom dessa texter medför en annan frihet.

Båda var mycket positiva till Anvisningarna och hur de används. Dock trodde Lärka att de används i högre grad vid granskningen, vilket Sparv inte hade någon åsikt om. Båda skulle vid en normkonflikt sätta sin tilltro till Anvisningarna. Avslutningsvis hade båda intrycket av att översättarna anpassar sig snabbt om riktlinjer ändras.

I intervjun med Sparv kan man skönja att granskning till sin natur är av sårbar karaktär, då kritik av en översatt text i hög grad kan uppfattas som ett personligt påhopp. Detta kan enligt den intervjuade leda till att kvaliteten hos en del avdelningars granskningsarbete varierar. Att granskare tidigare var en befattning för äldre och/eller mer meriterade inom institutionen, eller som Sparv uttrycker ”överordnad och underordnad”, kan också ha lett till att granskningen har fått en stigmatiserad roll i vissa språkavdelningar.

## 5 Diskussion

För att anamma Chestermans (2006) sammanflätning av översättningsvetenskapens fyra huvudinriktningar kan konstateras att uppsatsens huvudsakliga fokus ligger på revideringar i form av responser på det sociologiska planet. Översättningssociologiskt sett aktualiserar uppsatsens två delstudier både översättarens sociologi och översättandets sociologi.

Nordmans studie (2009) har som tidigare nämns varit en stor inspirationskälla för uppsatsen. Nordmans material är enhetligt vad gäller funktion och texttyp, medan uppsatsens material är mer inbördes olikt i både omfång, texttyp och funktion. En möjlig spekulering vore att Nordmans metod kanske snarare går enklare att jämföra på enbart förordningar. Som konstaterades i inledning vore ett bättre sätt att replikera på hennes studie att studera revideringarna mellan de olika institutionerna, alltså även Europeiska unionens råd och Europaparlamentet. Den största skillnaden mellan Nordmans studie och uppsatsen är just att uppsatsen enbart tittar på revideringsprocessen inom en institution.

Den första forskningsfrågan var på vilka språkliga nivåer revideringarna återfanns. På den frågan är det möjligt att urskilja ett entydigt svar, även om det i viss mån måste tolkas med försiktighet. I MT1 fanns den största andelen revideringar i textnivån (16), och därefter den innehållsliga nivån (9), den lexikala nivån (8) och den syntaktiska nivån (5). Detta går således tvärtemot, om man bortser från att ingen revidering återfanns på den morfologiska nivån, vad intervjupersonerna spontant trodde var de nivåer med mest revideringar, vilket var de syntaktiska och lexikala nivåerna. De nivåerna sammanfaller även med nivåerna som majoriteten av revideringarna i Nordmans studie för lagöversättning återfanns i, vilket naturligtvis väcker frågor om uppsatsen resultatets generaliserbarhet.

Ett möjligt antagande angående skillnaderna i resultat är att Nordmans lagtext och studiens EU-texter faktiskt skiljer sig åt i vissa aspekter, speciellt med tanke på att uppsatsens primärmaterial inte utgjordes av ett inbördes enhetligt material utan bestod av texter med olika funktioner. En annan hypotes är att kategoriseringen av revideringarna har skiljts åt, då en del revideringar skulle kunna kategoriseras inom andra kategorier. Det kan dock också tänkas att de olika nivåerna inte förklarades tydligt nog vid intervjutillfället och att det därför finns en viss diskrepans med vad jag och intervjupersonerna menar med de olika nivåerna. Ett exempel på det är när Lärka resonerar om att granskaren har större frihet i ”friare texter” att stryka, förenkla och klargöra vissa passager på

innehållslig nivå. Det är dock inte säkert att sådana revideringar nödvändigtvis skulle kategoriseras inom den innehållsliga nivån, utan skulle även kunna hamna inom en lexikal eller syntaktisk nivå. En sådan skillnad måste naturligtvis tas hänsyn till vid beaktande av ett jämförande med intervjupersonernas åsikter.

Fördelningen av huvudkategorier i MT2 skiljer sig en del åt från de i MT1. Den nivå med flest revideringar är den innehållsliga nivån (4), varefter följer textnivån (3) och den lexikala nivån (1). Varken den syntaktiska eller morfologiska nivån innehåller några revideringar i det här andra skedet.

Revideringarna i MT2 kan ses ur flera aspekter. Den höga andelen revideringar på innehållslig nivå i MT2 tyder på att personen som har granskat även ser till sakinnehållet vid granskningen. Det rör sig alltså inte enbart om en korrekturläsning. Det tyder på att det görs en granskning även efter själva granskningsfasen officiellt sett är över. Huruvida revideringarna rör sig om resultat från en diskussion mellan översättaren och granskaren som inte fastnat på pappret eller om översättarens egna insikter vid en ny genomläsning av dokumentet alternativt från en tredje part går det dock bara att spekulera i, eftersom ingenting av detta återspeglas i texten. Revideringarna i MT2 ger dock ytterligare en dimension till hur enbart textuella studier inte kan förklara den här typen av resultat.

Det sammantagna resultatet av de två skedena tillsammans följer MT1:s resultat, då den bestod av betydligt fler revideringar än de i MT2. De två intervjuade trodde samstämmigt att majoriteten av revideringar för lagtext görs på lexikal och syntaktisk nivå. Sparv menade att mycket av det formella skedde automatiskt, i och med TWB. Det har dock visat sig att så inte verkar vara fallet i just det här materialet, i och med att majoriteten av revideringarna återfanns på textnivån. Den nivå med näst flest revideringar var den innehållsliga nivån. Resultat får dock tolkas med försiktighet och det skulle krävas en större studie för att kunna fastslå något med säkerhet.

Det förekommer enbart ett fall av att en föreslagen revidering inte har förts in i måltexten, vilket bekräftar Lärkas svar om det som ”extremt ovanligt”. Revideringen i fråga hade en kommentar där det framgår att revideringens grund var högst spekulativ, vilket kan ha varit en anledning till att den inte godkändes av översättaren. En annan möjlig förklaring är att översättaren och granskaren diskuterade revideringen och gemensamt kom fram till att inte godkänna den. Enligt Sparv är den typen av diskussioner om revideringar vanlig. Lärka tangerar även den här aspekten i kommentaren om att revideringarnas natur till viss del beror på relationen mellan översättaren och granskaren. Detta visar tydligt att den sociologiska aspekten är viktig inom den institutionella översättningen.

Den andra forskningsfrågan var till vilka av Nordmans normer revideringarna kan kopplas. Även här ges ett tydligt resultat. Den överlägset vanligaste normen var språkriktighet (20). Därefter följde normerna begriplighet (13) och korrekt återgivning (9). Normen juridisk lämplighet kopplades till minst antal revideringar (4).

Nordmans normer kan kopplas samman med Tourys operationella normer, vilka som, i Koskinens ord (2008: 147) ”direct[s] the decisions made during the actual translation process”. Normerna kan i viss mån sägas korrespondera med intervjufrågan om vad som intervjupersonerna trodde togs hänsyn till vid granskning av följande aspekter: sakinnehåll, korrekt juridisk återgivning, genre, stilfrågor, klarspråk, begriplighet och mottagaranpassning. Trots att de intervjuade är mer eller mindre överens i sina svar, finns det dock några svar som skiljer dem åt. Ett av de mest tydliga exemplen på när åsikterna gick isär var på frågan om vilka av alternativen som gavs ovan de intervjuade tittar på vid en granskning av lagtext. I detta fall menar Sparv att klarspråk, begriplighet och mottagaranpassning är de alternativ som premieras. Lärka menar däremot att klarspråk är något som kommer i sista hand och att det framför allt är sakinnehåll samt formalian som är det viktiga.

Ett antagande angående de olika svaren skulle kunna vara att de intervjuade till viss del har olika bakgrund. Även om båda har arbetat lång tid inom EK, har Lärka gått en översättarutbildning medan Sparv i grunden är språklärare och kallar sig själv ”en pragmatiker”. Syftet med intervjuerna, eller uppsatsen, var dock inte att utröna utbildningsnivåns inverkan på attityder på granskning, och givetvis är även antalet intervjuade alltför litet för att kunna fastställa några säkra resultat därvid. Vad som däremot är möjligt att säga angående detta sidospår är att översättares attityder gentemot arbete, som återkommer både inom översättarvetenskapen samt översättningssociologin, vore ett intressant forskningsområde.

Ett problem med kategoriseringarna av normer är att normen språkriktighet, som var den vanligaste normen i delstudiens resultat, är oerhört bred och kan innefatta både skiljetecken, skrivtekniska lösningar samt att översättningen består av en komplett mening på svenska. I många fall har revideringarna som har kopplats till normen språkriktighet även legat nära normen begriplighet, vilket även Nordman (2009: 125) skriver om. Alla revideringar har dock kunnat kopplas samman med någon av de fyra normerna. Personlig preferens har inte kunnat spåras i materialet.

Nordmans resultat visar att de vanligaste normerna var korrekt återgivning, språkriktighet och juridisk lämplighet. Det är till viss del förvånande att uppsatsens resultat inte överensstämmer mer och väcker även det frågor om resultatets generaliserbarhet. Det får dock sägas att uppsatsen material inte är enhetligt på samma sätt som Nordmans. Det är framför allt text 4, som bestod av en översättning som skulle publiceras på webben, som sticker ut från mängden, även om text 2 också skiljer sig en del från EU-rättsakter. Nordmans material består dessutom av över tusen revideringar, medan uppsatsens endast består av 46 revideringar. Av dessa anledningar kan man såklart inte förvänta sig ett resultat som överensstämmer helt och hållet med Nordmans.

Den största skillnaden från Nordmans resultat är att normen juridisk lämplighet enbart kopplades till fem revideringar medan normen var bland de tre vanligaste hos Nordman. Att så få revideringar kopplas samman med juridisk begriplighet kan dock tolkas som att många fasta fraser som hör samman med den normen redan finns i minnet i TWB, och alltså inte felöversätts i lika hög grad. Samtidigt kan även användningen av fasta fraser variera, vilket var fallet med exempel 16.

Den tredje forskningsfrågan rörde hur Anvisningarna och de andra normuttagarna positionerar sig i det textuella materialet och i intervjuerna.

En relativt hög andel av revideringarna kunde förklaras utifrån några av samlingarna med riktlinjer, framför allt Anvisningarna och Publikationshandboken. ”Råd om översättning och granskning av meddelanden” och ”Råd om översättning och granskning av texter som riktar sig till allmänheten” användes däremot inte alls. Det kan dock till viss del förklaras av att uppsatsens material inte korresponderades i så hög grad med de texttyper som står i centrum i dessa skrifter. Text 4 skulle ha kunnat passa till ”Råd om översättning och granskning av texter som riktar sig till allmänheten”, men på grund av de anmärkningar som stod i uppdragsbeskrivningen omintetgjordes många av de råden. Uppdragsbeskrivningen påverkar således, som beskrivs av Chesterman (2006), vilka strategier översättaren väljer att använda.

I intervjuerna framkom även att både Sparv och Lärka hade höga tankar om de samlingar med riktlinjer som har utarbetats, främst Anvisningarna. Vid en normkonflikt skulle båda sätta Anvisningarnas och de andra samlingarna rekommendationer i främsta rummet. Sparv konstaterar också att ”så länge inget annat är bestämt måste Anvisningarna få gälla”.

Lärka trodde också att Anvisningarna användes mer vid granskningen än vid själva översättningen, medan Sparv inte hade någon åsikt om det. Den frågan tangerar även Mossops (1990), Koskinens (2008) och Nordmans (2009) diskussion angående huruvida översättaren gör omedvetna eller medvetna val i syfte att följa institutionens rekommendationer. Inom ramen för den här begränsade uppsatsen kan självfallet inget sådant förhållande mellan översättning och granskning undersökas. Det står ändå klart, givet resultat från delstudie 1, att granskarna fattar medvetna val baserade på Anvisningarna eller Publikationshandboken, alternativt redan vet vad de förordar, vid granskningsfasen. Det framkommer indirekt av de revideringar som har gjorts och direkt av en av de kommentarer som finns till revideringen. Sammanfattningsvis kan sägas att Anvisningarna och de andra samlingarna med riktlinjer fyller en viktig funktion inom granskningsfasen.

Angående intervjuer som metod finns det självklart viss risk för att två personer som har jobbat ihop under en längre tid är samstämmiga i många frågor. Exempel på detta är att de faktiskt håller med varandra om det mesta, som uppdelningen mellan rättsakter och andra texter, nödvändiga revideringar och andra revideringar som markeras på olika sätt samt att de till och med använder snarlika uttryck i stil med ”jaha, nu ska det vara såhär”/”jaha, nu är det såhär”. Tanken med intervjuerna var dock inte att få fram en representativ åsikt från den samlade svenska översättarkåren inom EK, utan att få infallsvinklar på granskningsfasen från aktörer som deltar i den. Av dessa anledningar har intervjuer ändå ansetts som ett bra tillvägagångssätt, jämfört med exempelvis formulär eller dylikt. Intervjuer har också lyfts fram som metod inom både översättningssociologin samt översättarvetenskapen, vilket också har bidragit till valet att använda dem inom ramen för uppsatsen.

Avslutningsvis kan fastslås att uppsatsens visar på ett tydligt och klart resultat som dock måste tolkas med viss försiktighet i förhållande till Nordmans resultat.

## 6 Sammanfattning och avslutning

Ett övergripande syfte för uppsatsen var att utveckla det översättningssociologiska forskningsfältet och i synnerhet den institutionella översättningen. Studien består av två delstudier där den första kategoriserar och analyserar revideringar i ett textuellt material medelst en metod utarbetad av Nordman (2009). Texterna utgörs av autentiska EU-texter som samlades in vid EK under sommaren 2010. Den andra delstudien består av intervjuer med två översättare vid EK. Uppsatsen ville ge svar på vilka sorters revideringar som återfanns i materialet, vilka översättningsnormer de kunde kopplas till samt hur Anvisningarna och de andra samlingarna med riktlinjer positionerade sig inom de två delstudiernas material.

Uppsatsen gav ett klart och tydligt resultat om att de flesta revideringarna återfanns på den textuella nivån. Den norm som fanns mest representerad var språkriktighet. Anvisningarna och de andra samlingarna med riktlinjer framställs i båda delstudierna som värdefulla hjälpmedel för både översättning och granskning.

Med tanke på de två delstudiernas tydliga svar på forskningsfrågorna får uppsatsen sägas ha uppfyllt sitt mål, även om det också väckte många nya frågor om översättningssociologisk forskning och institutionell översättning. En intressant aspekt var exempelvis att den första studiens resultat till viss del motsades av resultat från den andra delstudien som framkom i intervjuerna och att vad de intervjuade trodde om revideringarna inte nödvändigtvis stämde överens med resultatet. Detta tyder på att en tvådelad studie som både är textuellt förankrad och undersöker översättarens attityder kan vara

fruktsamma för att undersöka institutionell översättning. Däremot skulle det självfallet krävas en större studie, både med tanke på materialet i delstudie 1 och antalet intervjuade översättare i delstudie 2, för att undersöka huruvida detta kan anses ses som representativt för EU-översättning. En annan intressant framtida studie inom samma område vore en interinstitutionell undersökning.

Avslutningsvis kan dock konstateras, för att parafrasera Tourys välkända citat, att "Revision is an activity governed by norms".

# Referenser

## Primärkällor

### Text 1

KT: Europeiska kommissionen (2010a). *Notification préalable d'une concentration (Affaire n° COMP/M.5877 – Geodis/Giraud)*. Hämtad från: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:157:0021:0021:FR:PDF>

MT1: Europeiska kommissionen (2010b). *Förhandsanmälan av en koncentration (Ärende nr COMP/M.5877 - Geodis/Giraud)*. Opublicerat material

MT2: Europeiska kommissionen (2010c). *Förhandsanmälan av en koncentration (Ärende nr COMP/M.5877 – Geodis/Giraud)*. Hämtad från: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:157:0021:0021:SV:PDF>

Uppdragsbeskrivning: Europeiska kommissionen (2010d) *Fiche de travail. Notification préalable d'une concentration (Affaire n° COMP/M5877 – Geodis/Giraud)*. Opublicerat material.

### Text 2

KT: Europeiska kommissionen (2010e). *Projet de règlement (UE) n° .../.. de la commission du ... dérogeant au règlement (UE) n° 1272/2009 en ce qui concerne les ventes par adjudication de beurre et de lait écrémé en poudre prévues, respectivement, par le règlement (UE) n° 446/2010 et par le règlement (UE) n° 447/2010*. Hämtad från: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:163:0032:0033:FR:PDF>

MT1: Europeiska kommissionen (2010f). *Utkast till kommissionens förordning (EU) nr .../... av den... om undantag från förordning (EU) nr 1272/2009 för den försäljning av smör och skummjörkspulver genom anbudsinfodran som inleds genom förordning som inleds genom förordning (EU) nr 446/2010 respektive förordning (EU) nr 447/2010*. Opublicerat material.

MT2: Europeiska kommissionen (2010g). *Kommissionens förordning (EU) nr 569/2010 av den 29 juni 2010 om undantag från förordning (EU) nr 1272/2009 för den försäljning av smör och skummjörkspulver genom anbudsinfodran som inleds genom förordning som inleds genom förordning (EU) nr 446/2010 respektive förordning (EU) nr 447/2010*. Hämtad från: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:163:0032:0033:SV:PDF>

Uppdragsbeskrivning: Europeiska kommissionen (2010h) *Fiche de travail. Projet de règlement (UE) n° .../.. de la commission du ... dérogeant au règlement (UE) n° 1272/2009 en ce qui concerne les ventes par adjudication de beurre et de lait écrémé en poudre prévues, respectivement, par le règlement (UE) n° 446/2010 et par le règlement (UE) n° 447/2010*. Opublicerat material.

### Text 3

KT: Europeiska kommissionen (2010i). *Proposition de décision du conseil concernant la position de l'Union Européenne au sujet de la décision n°1/2010 du Comité mixte vétérinaire institué par l'accord entre la Communauté européenne et la Confédération suisse relatif aux échanges de produits agricoles, concernant la modification des appendices 1, 2, 5, 6, 10 et 11 de l'annexe 11. (présentée par la Commission)* Hämtad från: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0366:FIN:FR:HTML>

MT1: Europeiska kommissionen (2010j). *Förslag till rådets beslut om Europeiska unionens ståndpunkt i fråga om beslut nr 1/2010 av den gemensamma veterinärkommitté som inrättats genom avtal mellan Europeiska gemenskapen och Schweiziska edsförbundet om handel med jordbruksprodukter om ändring av tilläggen 1, 2, 5, 6, 10 och 11 till bilaga 11. (framlagt av kommissionen).* Opublicerat material.

MT2: Europeiska kommissionen (2010k). *Förslag till rådets beslut om Europeiska unionens ståndpunkt i fråga om beslut nr 1/2010 av den gemensamma veterinärkommitté som inrättats genom avtal mellan Europeiska gemenskapen och Schweiziska edsförbundet om handel med jordbruksprodukter om ändring av tilläggen 1, 2, 5, 6, 10 och 11 till bilaga 11. (framlagt av kommissionen).* Hämtad från: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0366:FIN:SV:HTML>

## Text 4

KT: Europeiska kommissionen (2010l). *Outil d'aide pour les tribunaux et les praticiens du droit.* Hämtad från: [https://e-justice.europa.eu/contentPresentation.do?plang=fr&idTaxonomy=68&vmac=RIXjvRMZnSj\\_Kj9-npLwMH-8bEmEdRk8vNUHIgpwFA5NxzGg7COH8OLzpd287mc7QVaRyOGiVqbXPfPgYg\\_B2QAAJmkAAALa](https://e-justice.europa.eu/contentPresentation.do?plang=fr&idTaxonomy=68&vmac=RIXjvRMZnSj_Kj9-npLwMH-8bEmEdRk8vNUHIgpwFA5NxzGg7COH8OLzpd287mc7QVaRyOGiVqbXPfPgYg_B2QAAJmkAAALa)

MT1: Europeiska kommissionen (2010m). *Verktøy for domstolar og jurister.* Opublicerat material.

MT2: Europeiska kommissionen (2010n). *Verktøy for domstolar og jurister.* Hämtad från: <https://e-justice.europa.eu/contentPresentation.do?idTaxonomy=68&lang=sv&vmac=dOMKvAx4OvRKWH5oliPWZx17G1uWHVEldt8ylpU2WB3QNZT0mgJ3b6sa4VAePIXxWepmEKtgg-9N-fcbgv4lfgAAAq0AAAF3>

Uppdragsbeskrivning: Europeiska kommissionen (2010o) *Fiche de travail. Outil d'aide pour les tribunaux et les praticiens du droit.* Opublicerat material.

## Tryckta källor

Chesterman, A. (2006). Questions in the Sociology of Translation. I: Ferreira Duarte, J., Assis Rosa, A. & Seruya, T (red). *Translation Studies at the Interface of Disciplines*. John Benjamins Publishing House: Amsterdam/Philadelphia.

Chesterman, A. (2007). Bridge Concepts in Translation Sociology. I: Wolf, M & Fukari, A. *Constructing a Sociology for Translation*. John Benjamins Publishing House: Amsterdam/Philadelphia. s. 171–183

Chesterman, A. (2009). The Name and Nature of Translator Studies. I: *Hermes – Journal of Language and Communication Studies* no 42-2009.

Ehrenberg-Sundin, B. (2000). Internationellt klarspråksarbete – en grund för bättre EU-texter? I: *Svenskan som EU-språk*. Ord och stil, Språkvårdssamfundets skrifter 30. Hallgren och Fallgren/Uppsala Publishing House: Uppsala

Ekerot, L-J, (2000a). Riktig EU-svenska. I: Englund Dimitrova, B. (red.). *Rapport från ASLA:s höstsymposium, Stockholm 5-6 november 1998*. ASLA: Uppsala. s. 105–116.

Ekerot, L-J (2000b). Klar komplexitet. Om språkform och begriplighet vid översättning av författningstexter. I: *Svenskan som EU-språk*. Ord och stil, Språkvårdssamfundets skrifter 30. Hallgren och Fallgren/Uppsala Publishing House: Uppsala



- Englund Dimitrova, B. (2005). *Expertise and Explicitation in the Translation Process*. John Benjamins Publishing House: Amsterdam/Philadelphia.
- Europeiska kommissionen. (2009d). *Översättning för ett flerspråkigt samhälle*. Publikationsbyrå: Luxembourg
- Ferreira Duarte, J., Assis Rosa, A. och Seruya, T. (2006). *Translation Studies and the Interface of Disciplines*. John Benjamins Publishing House: Amsterdam/Philadelphia.
- Holgersson, S. *Hinder och möjligheter för begriplig EU-svenska*. Uppsala universitet, avhandlingsprojekt, under arbete.
- Holmes, J. (1972/2004). The Name and Nature of Translation Studies. I: Venuti, L, red. *The Translation Studies Reader*. Andra uppgåvan. London/New York: Routledge, s. 180-192.
- Koskinen, K. (2008). *Translating Institutions. An Ethnographic Study of EU Translation*. St Jerome Publishing: Manchester.
- Melander, R. (2000). *Svenskan som EU-språk*. Ord och stil, Språkvårdssamfundets skrifter 30. Hallgren och Fallgren/Uppsala Publishing House: Uppsala
- Mossop, B. (1988). Translating Institutions: a Missing Factor in Translation Theory. I: *Méta*. Vol 1, n° 2, s. 65-71.
- Mossop, B. (1990). Translating Institutions and Idiomatic Translation. I: *Méta*. Vol 2, n° 2, 1990, s. 342-255.
- Munday, J. (2001). *Introducing Translation Studies. Theories and Applications*. Routledge: New York/Oxon
- Nordman, L (2009). *Lagöversättning som process och produkt. Revideringar och institutioner vid lagöversättning till svenska i Finland*. Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors Universitet. Hämtad: <https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/43806/lagovers.pdf?sequence=1>
- Nyström-Höög, K. (2010). Kursändring i klarspråksarbetet? Om myndighetsspråkvård och språkforskning. I: *Språkvård och språkpolitik. Svenska språknämndens forskningskonferens i Saltsjöbaden 2008*. Red. Lars Gunnar Andersson, Olle Josephson, Inger Lindberg, Mats Thelander. Småskrift utarbetad av Språkrådet 2010, s. 120-138. Institutet för språk och folkminne (Språkrådet) och Norstedts: Stockholm.
- Pariante, A. (2010). *Histoire de la traduction à la Commission européenne*. Commission européenne. Luxembourg: Office des publications de l'Union européenne.
- Pym, A. (1998). Okay, so how are translation norms negotiated? A question for Gideon Toury and Theo Hermans. I: *Translation and Norms*, special issue of *Current Issues in Language and Society* 5/1-2(1998). s. 107-113. Hämtad från: [http://isg.urv.es/library/papers/pym\\_norms.pdf](http://isg.urv.es/library/papers/pym_norms.pdf)
- Pym, A. (2006). On the social and the cultural in Translation Studies. I: *Sociocultural Aspects of Translating and Interpreting*. Ed. Pym, A, Schlesinger, M & Jettmarová, Z. John Benjamins Publishing House: Amsterdam/Philadelphia.
- Pym, A, Schlesinger, M och Jettmarová, Z. (2006). *Sociocultural Aspects of Translating and Interpreting*. John Benjamins Publishing House: Amsterdam/Philadelphia.
- Språkrådet. (2008). *Svenska skrivregler*. Språkrådets skrifter 8. Liber: Stockholm.
- Wagner, E., Beach, S. & Martínez, J. (2002). *Translating for the European Union Institutions*. St Jerome Publishing: Manchester/Norhampton.

Wolf, M & Fukari, A. (2007). *Constructing a Sociology of Translation*. John Benjamins Publishing House: Amsterdam/Philadelphia.

## Elektroniska källor

BS EN-15038 European Quality Standard. (2006). *European Quality Standard EN-15038. European Quality Standard for Translation Providers*. Hämtad från: <http://qualitystandard.bs.en-15038.com/>

DGT. (2011). *Organisation Chart: DGT – Directorate-General for Translation*. Hämtad från: [http://ec.europa.eu/dgs/translation/whoweare/organisation\\_chart\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/dgs/translation/whoweare/organisation_chart_en.pdf)

Europeiska kommissionen. (2009a). *Att översätta EU-rättsakter. Anvisningar*. Hämtad från: [http://ec.europa.eu/translation\\_language\\_aids/swedish\\_en.htm](http://ec.europa.eu/translation_language_aids/swedish_en.htm)

Europeiska kommissionen. (2009b). *Råd om översättning och granskning av meddelanden*. Hämtad från: [http://ec.europa.eu/translation/swedish/guidelines/documents/guidelines\\_translating\\_communications\\_swedish\\_sv.pdf](http://ec.europa.eu/translation/swedish/guidelines/documents/guidelines_translating_communications_swedish_sv.pdf)

Europeiska kommissionen. (2009c). *Råd om översättning och granskning av texter som riktar sig till allmänheten*. Hämtad från: <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/13/39/57/0faa24d4.pdf>

Europeiska rådet. (1958/2007). *Rådets förordning nr 1 om vilka språk som skall användas inom Europeiska ekonomiska gemenskapen*. Hämtad från: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1958R0001:20070101:SV:PDF>

EU-upplysningen. (2010). *Lissabonfördraget ändrar EU-fördraget och EUF-fördraget – EU-upplysningen vid Sveriges riksdag*. Hämtad från: <http://www.eu-upplysningen.se/Lagar-och-regler/Om-EUs-fordrag/Lissabonfordraget-andrar-EU-fordraget-och-EUF-fordraget/>

Google. (2009). *Google in Your Language – Translation Style Guide*. Hämtad från: <http://www.google.com/transconsole/giyl/check/staticfile?staticfilekey=styleguide>

Justitiedepartementet. (2006). *Klarspråk lönar sig. Klarspråksarbete i kommuner, landsting och statliga myndigheter. Ds 2006:10*. Hämtad från: <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/06/44/83/587b4ded.pdf>

Künzli, A. (2007). The Ethical Dimensions of Translation Revision. *I: JoSTrans – the Journal of Specialized Translation. Issue 08*. Hämtad från: [http://www.jostrans.org/issue08/art\\_kunzli.php](http://www.jostrans.org/issue08/art_kunzli.php)

Lönnroth, K-J. (2009). *Översättning och kvalitetskontroll – att nå fram med budskapet. Stockholm den 8 september 2009. Öppenhet och klarspråk i EU*. Hämtad från: [http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/presentations/speeches/20090908\\_translation\\_quality\\_control\\_sv.pdf](http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/presentations/speeches/20090908_translation_quality_control_sv.pdf)

Publikationsbyrån. (1997/2011). *Publikationshandboken*. Hämtad från: <http://publications.europa.eu/code/sv/sv-000500.htm>

Regeringen. (2004a). *Myndigheternas skrivregler*. Hämtad från: <http://www.regeringen.se/sb/d/253/a/33329>

Regeringen. (2004b). *Svarta listan*. Hämtad från: <http://www.regeringen.se/sb/d/243/a/19775>

Regeringen. (2011). *EU-språkvården*. Hämtad från: <http://www.regeringen.se/sb/d/2750>

The World Bank, Translation Services. (2004). *World Bank Translation Style Guide. Version 1. English Edition*. Hämtad från: [http://siteresources.worldbank.org/TRANSLATIONSERVICESEXT/Resources/Translation\\_Style\\_Guide\\_English.pdf](http://siteresources.worldbank.org/TRANSLATIONSERVICESEXT/Resources/Translation_Style_Guide_English.pdf)

Utrikesdepartementet. (2001). *Tala för att tolkas. Skriva för att översättas*. Hämtad från:  
<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/13/39/57/7789caef.pdf>

## Andra källor

Larsson, A. (2011), Personlig kommunikation.

# Bilagor

## Bilaga 1. Intervjufrågor

### Allmänt

1. Beskriv din egen bakgrund inom Europeiska kommissionen.
2. Hur skulle du säga att kommissionens översättningsarbete har genomgått några stora förändringar sedan 1995?

### Om granskningsfasen

3. I vilken grad finns det, inom EU-översättning, utrymme för personliga preferenser? Och inom EU-granskning?
4. Vid granskning av lagtext, vad tittar du främst på?
  - sakinhåll,
  - korrekt juridisk återgivning
  - genre
  - stilfrågor
  - klarspråk
  - mottagare
5. Vad skulle du spontant säga är den textnivå som du gör flest revideringar i vid en granskning?
  - den textuella (alltså formatering, uppställningar och textens form)
  - den lexikala
  - den syntaktiska
  - den innehållsliga
6. Hör det till vanligheterna att översättaren inte accepterar granskarnas revideringar. Vilka sorters revideringar gäller det i så fall (av de ovan listade nivåerna)?
7. I mitt material har jag dels tittat på revideringar mellan källtexten och den första måltexten, samt vilka av dessa revideringar som har accepterats till del slutliga måltexten, som jag kallar måltext 2. Det finns uppgifter som pekar mot att det har tillkommit revideringar i detta sista steg, dvs. att segment har förändrats i måltext 2 trots att granskaren inte har uppmärksammat dem i måltext 1. En stor del av

dessa revideringar rör texternas innehåll. Det är så klar omöjligt att spekulera i huruvida det är granskaren eller översättaren (eller de två ihop) som har uppmärksammat dessa revideringar, men det tyder ändå på att texten har genomgått en språkgranskning, alltså inte en korrläsning, i detta sista skede. Hur ska man tänka om detta?

- Exempel: EG istället för EU.

## Översättningsnormer och normauktoriteter

8. Hur ser du på Anvisningarna?

(9. Hur tror du att Anvisningarna och dylikt används mest för översättning eller granskning, eller hur tror du att förhållandet mellan dessa två användningsområden ser ut?)

10. Hur reagerar du vid en normkonflikt mellan två normauktoriteter, som om exempelvis Anvisningarna och Svenska skrivregler förordar två olika saker?

11. Inom EU-översättning till svenska finns ju vissa fastslagna normer i form av riktlinjer. Hur skulle du säga att översättarna/granskarna reagerar när dessa normer ändras, till exempel i och med Lissabonfördraget eller med fallet ska/skall?

## Avslutning

13. Har du några andra synpunkter om granskningsfasen eller EU-översättning som du tror skulle kunna vara relevanta och som inte har uppkommit under samtalats gång?

Stockholms universitet/Stockholm University  
SE-106 91 Stockholm  
Telefon/Phone: 08 – 16 20 00  
[www.su.se](http://www.su.se)



**Stockholms**  
universitet